



**VRB/4/2000.**  
**VRB/9/1998-2002.**

## **J e g y z ő k ö n y v**

**az Országgyűlés alkotmány- és igazságügyi bizottsága  
választási rendszer reformját előkészítő eseti bizottsága**

2000. május 16-án, szerdán 10 órakor

az Országház főemelet 58. számú

üléstermében megtartott üléséről

## **Napirend:**

1. A nemzeti kisebbségek országgyűlési képviseletének lehetőségei (folytatás)
2. Javaslat a nők és férfiak közötti esélykülönbségek mérséklésére az országgyűlési képviselő választásokon

**Elnököl:** Dr. Pokol Béla (FKGP), a bizottság elnöke

**Jegyzőkönyvvezető:** B. Zsebők Erika

## **Az ülés résztvevői**

### **A bizottság részéről:**

Dr. Pokol Béla (FKGP), az albizottság elnöke bizottság alelnöke

Dr. Wiener György (MSZP)

Dr. Hack Péter (SZDSZ)

Dr. Balsai István (MDF)

Balczó Zoltán (MIÉP)

### **Meghívottak:**

Dr. Rytkó Emília (Belügyminisztérium)

Dr. Hargitai János (Fidesz)

*(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 04 perc)*

DR. POKOL BÉLA (FKGP), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Hölgyeim és Uraim! Engedjék meg, hogy megnyissam a bizottság ülését. Köszöntöm a bizottság tagjait, a résztvevőket, látom, hogy a bizottság határozatképes, teljes létszámban mind a hat pártnak itt van a képviselője.

A megegyezésünk szerint két napirendi pontot vitatunk meg a választási rendszer reformját előkészítő bizottságban. Első napirendi pontunkban folytatnánk tovább a nemzeti kisebbségek országgyűlési képviseletének lehetőségeit, amit a múlt héten elkezdtünk. A Szocialista Párt javaslatára felmerült a nők és férfiak esélykülönbségek mérséklésére, ez lenne a második témánk.

Tessék, megadom a szót ezzel kapcsolatban, látom Hack Péter jelentkezik.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Köszönöm szépen. Elnök úr, csak azt szeretném jelezni, hogy elnézést kérek a bizottság tagjaitól. Ígértem egy anyagot, ami technikai okok miatt nem jutott el, remélem a bizottsági ülés végéig ki tudjuk osztani, várom a kollégámat, hogy idehozza, és akkor a következő ülésen ezt meg tudjuk tárgyalni. Elnézést kérek, hogy nem időben történt ez meg.

ELNÖK: Ez a nők és férfiak esélyegyenlőségéhez kapcsolódik?

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Nem, ez a parlament létszám-csökkentésére vonatkozik úgy, hogy az arányosságot betartsuk.

ELNÖK: Várjuk, rendben, újra tudjuk tárgyalni, a beérkezett javaslattal tudunk kezdeni és megvitatjuk.

A nemzeti kisebbségekkel kezdjük, mert ez folytatás, ezen kellene először végigmenni. Kaptam egy javaslatot a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviseletével kapcsolatosan, amely a Fidesz álláspontja, ez a hivatalos álláspont, és mindenki megkapta. Megadom a szót ezzel kapcsolatban Rubovszky képviselő úrnak.

DR. RUBOVSZKY GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Tisztelt Bizottság! Az előző bizottsági ülésen jeleztük ezen anyag érkezését, csak akkor még nem kapta meg a zöld utat az elnökségünktől. Most megkaptuk a zöld utat, mi ezt az álláspontot képviseljük, és ez megegyezik azzal, amit az elmúlt bizottsági ülésen elmondtam. Köszönöm szépen, csak ennyi.

ELNÖK: Látom, mindenki most tanulmányozza. Mivel ebből a főbb verziókat már megvitatottuk többször, inkább csak az az érdekes, hogy hova teszi a Fidesz a voksot az egy-egy alternatívánál. Gondosan át kell nézni, és majd frakcióálláspontokat kell egyeztetni. Tessék, megadom a szót Hack Péter képviselő úrnak.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Köszönöm. Már nagyvonalakban tudok nyilatkozni, hiszen az SZDSZ-nek már korábban is voltak javaslatai ebben a kérdéskörben, és a múlt alkalommal is említettem, hogy melyek azok a követelmények, amelyeket mi fontosnak tartunk. Tárgyalási alapnak mindenképpen elfogadhatónak tekintem a Fidesz javaslatát. Számunkra is alapkövetelmény, hogy csak úgy valósulhat meg a kisebbségi képviselet, hogy ezzel együtt ne növekedjen a parlament létszáma. Elfogadhatatlan egy olyan tárgyalási eredmény, hogy azzal ülünk le tárgyalni, hogy csökkentjük a parlament létszámát, és azzal fejezzük be a tárgyalást, hogy a jelenlegihez képest is növekedne a létszám. Ez a megoldás

semmiképpen sem növelheti a parlament létszámát. Tehát ha nem sikerül a létszámcsökkentésben megállapodni, akkor a jelenlegi mandátumok terhére történhet a nemzetiségi képviselők mandátumhoz jutása.

Egyetértünk azzal, hogy kedvezményes, pozitív diszkriminatív szabályokat alkalmazzunk a kisebbségeknél. Nyitottak vagyunk a tárgyalásra a tekintetben, hogy az első kedvezményes mandátum megszerzése vajon a Fidesz által javasolt ötezres számmal, vagy szavazatszázalékban adható meg, tehát hogy az 5 százalékos küszöb helyett 7, 4 vagy 3 százalékos küszöböt lehetne alkalmazni az első listáról megszerezhető kedvezményes mandátumra. Egyetértünk azzal, hogy minden további mandátum nem kedvezményezetten történik. Azt gondoljuk, hogy ez van összhangban a képviseleti elvvel, azzal, hogy valódi választói akarat legyen mögötte. Ezzel lehet kikerülni a delegálás, vagy a korporatív megoldás csapdáját. Az alapkoncepcióban ez a javaslat nagyon közel áll ahhoz, amit az SZDSZ eddig képviselt. A részletekről nyitottak vagyunk a tárgyalásra. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm, képviselő úr. Első ránézésre, amíg nincs jelentkező elmondom, hogy egy nagyon fontos újdonságot látok. Tudniillik, ha belegondolok, hogy Kaltenbach ombudsman úr, amit nyilatkozott és feltárt, az öt százalékos küszöb eltörlése, benne van ebben, de úgy látom, túlmegy ezen a kérésen. Ennek ellenére még 5 ezren is lehet, tudniillik a kettő összekapcsolása érdekes, mert tudjuk, hogy az eltérő etnikum eltérő nagyságot jelent. Azt hiszem, a cigány kisebbség számára elég érdekes verzió jön létre, mert ott valóban elképzelhető, hogy esetleg 150-200 ezres nagyságnál 2-3 embert is be tud juttatni, más pedig egyet tud bejuttatni az ötezerre. Az eddigi 13+1-et ez alaposan megváltoztatja, 3, 4, talán 5-re is. A kettő összekapcsolása, plusz még az ötezres küszöb eltörlésével, ha indul egy cigánypárt, és az egész roma népesség arra szavaz, mindenképpen más helyzetet teremtene, mint amiben eddig gondolkodtunk. De ez csak az első ránézésre tűnik így, úgyhogy egyelőre ez a megjegyzésem. Ez mindenképpen megváltoztatná a cigány kisebbség számára a helyzetet az eddigihez képest, bár gondolom, ez nagy támogatásra talál körükben.

Tessék, megadom a szót!

DR. RUBOVSKY GYÖRGY (Fidesz): Ezzel kapcsolatban hadd mondjam el az álláspontomat. Ahogy informálva vagyok, ez az 5 vagy 10 ezer, vagy 7.500, ezek a számok, amelyeket a negyedik pontban meghatároztak a kedvezményes mandátumnál, azzal lehet játszani. Információim szerint 4 vagy 5 kisebbség fogja tudni produkálni a kedvezményes mandátumot. Ha ezután bejön az 5 százalék, akkor gyakorlatilag azt mondtuk ki, hogy 5 db 7.500-as szavazatot elért kisebbség jut mandátumhoz, és kész. Meggyőződésem szerint a cigány kisebbség se tudja produkálni az 5 százalékos küszöböt. Ha tudná, akkor teljes jogú pártként listát állít, egyéni jelöltekkel, mindenkivel, egy komoly frakciót tudna csinálni.

Ha behoznánk az 5 százalékos küszöböt, rákényszerítenénk a cigány önkormányzatot arra, hogy pártként indítsa el a listáját. Ha el tudná érni az 5 százalékot, akkor tudna szerezni egy 17-18 fős képviselőcsoportot. Éppen ezért mondtuk azt, hogy ne legyen az, hogy azonos mértékkel mérjük az ötezer szavazatot kapott kisebbséget a 150 ezer szavazatot kapott kisebbséggel. Az értékmérőnek nem az kell, hogy 5 százalékot érjen el, hanem annyi szavazatot, amennyi egy országos listás mandátumhoz kell, annyi szavazatonként, ha még van szavazata, akkor annyiszor jusson listáról mandátumhoz az az önkormányzat. Kétségtelen, hogy ez nem lesz 13 önkormányzatnak.

Ugyanakkor ebben egy másik dolog is van, ami visszahozza a kérdést. Mégpedig az, hogy nem adunk harmadik szavazati jogot. Hogy itt a kisebbségi listára való szavazás érdekében az állampolgárnak le kell mondania a pártlistára leadott szavazatáról, választania kell, hogy pártlistára vagy kisebbségre szavaz, ez nyilvánvalóan szűrőt fog jelenteni. Nekem éppen az volt a gondom ezzel a harmadik szavazati joggal, hogy az egy szimpátia szavazássá

viheti el a kérdést, mert akkor annak a mandátumnak gyakorlatilag a kisebbségek által nem érintett állampolgár szempontjából nincs súlya, és szabadon adja. Azt hiszem, ezzel, hogy szembe kerül a pártlistával és feloldjuk az 5 százalékos küszöböt, ez a két kérdés kiegyenlíti egymást. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. A MIÉP részéről Balczó képviselő úr jelentkezett, tessék!

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Köszönöm a szót. Csak röviden illendő, hogy ehhez a javaslatához hozzászóljak, mivel a MIÉP-nek az az alapállásponja, hogy kétkamarás parlamenttel kell megoldani a kisebbségek megfelelő képviseletét. Ha pedig nem, akkor a nem szavazati jogú, valamilyen változatot tartunk elfogadhatónak. Most mégis azért szólok hozzá ehhez a javaslatához, mert úgy érzem, hogy azokat az aggályokat erősíti meg ez a javaslat, amelyek miatt mi a teljes jogú képviseletet mi nem támogatjuk. Nevezetesen: az a Rubovszky képviselő úr által említett valószínűség, hogy 4-5 kisebbség tudja a kedvezményes ötezres szavazatszámot elérni, ezt nagyon kételkedve fogadom. Ha tényé válik, hogy egy kisebbségi lista esetén – mert nagyon helyesen, és egyet kell vele érteni, hogy a választópolgárokat nemzeti és etnikai hovatartozásuk alapján nem lehet regisztrálni – semmi más feltételt nem kell teljesíteni, mint ötezer szavazatot, és van egy képviselője a parlamentben. Úgy ítélem meg, hogy ezzel a lehetőséggel élve jóval nagyobb szám kijöhet, és úgy érzem, bármelyik kisebbség el tudja érni megfelelő, pozitív értelemben vett kampánnyal azt a támogatást, hogy ötezer szavazatot, az egy képviselői mandátumot.

Ezenkívül a nagyobb támogatásra számító kisebbségek több mandátumot érnek el. Tehát előfordulhat az az eset, hogy 15-20 mandátum sem zárható ki ebben a rendszerben, aminek az a következménye, hogy egy bizonyos szempontból a többi képviselőtől mégis más, meghatározott érdeklődéssel működő, ha tetszik nem képviselő csoport, de mégis egy más közös nevezővel rendelkező csoport rendkívüli módon befolyásolhatja adott helyzetben akár a kormányalakítást, akár egy költségvetés elfogadását. Még egyszer mondom, nekünk ezt az aggályunkat ez a javaslat megerősíti.

Engedjenek meg még egy kérdést, mivel ezt nem támogatjuk, nem is illő, hogy megkérdezzem, de mégis technikai kérdésem van. Ezek az önkormányzati kisebbségként induló lista mellé egyéni képviselőt indíthatnak, vagy nem indíthatnak? A következő miatt lényeges szempont ez: amikor arról beszélünk, hogy a töredékszavazatoknál meg kell állapítani, hogy egy országos listás mandátumhoz hány töredékszavazatra van szükség, a pártok töredékszavazatai adott esetben szinte azonos mértékben származhatnak a listás mandátumokból, amely egy szerényebb százalékot elért, de öt százalékot meghaladott, bár kevés listás mandátumot szerez közvetlenül, és legalább ilyen részben az egyéni képviselőknek az első fordulóban elért szavazatából. Tehát ez talán inkább csak egy kérdés, hogy vajon hogyan képzeli el a javaslattevő ebben az esetben ezt a töredékszavazatot? A kisebbségi önkormányzatok csak listaként indulnak és csak listás szavazatot kaphatnak, és erre vonatkozik csak a töredékszavazatot? Vagy pedig ugyanehhez a listához tartozhat kisebbségi egyéni képviselő is, a maga töredékszavazatával együtt, mert azért ez itt szerintem egy nyitva maradt kérdés.

ELNÖK: A jelentkezés sorrendjében először Wiener képviselő úr, majd Hack képviselő úr kap szót, majd végül Rubovszky alelnök úrnak visszaadom a szót. Tessék!

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Tisztelt Bizottság! A Fidesz előterjesztése az alapkoncepció tekintve nem áll távol a Magyar Szocialista Párttól, vannak azonban nagyon jelentős különbségek is a részletekben, úgy az utóbbiakra térnek ki elsősorban. Azzal egyetértek, hogy most már a Fial Demokraták Szövetsége sem zárkózik el, bár korábban is

mutatott hajlandóságot ez irányban, a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviselőinek biztosításától, és azt is elfogadja, bár korábban is elfogadta egyes megnyilatkozásokban, hogy a kisebbségi parlamenti képviselők ugyanolyan jogokkal rendelkezzenek, mint az összes többi országgyűlési képviselő. Nem igazán új elem az sem, hogy a koncepciójuk alapján egyes kisebbségek több mandátumhoz is hozzájuthatnak. A Szocialista Párt által beterjesztett törvényjavaslat szintén ezt a megoldást tartalmazza, sőt a '97-98 fordulóján benyújtott törvényjavaslatnak is ez volt a megoldása. Bizonyos értelemben a Fidesz koncepciója a kisebbségek számára egy szempontból még kedvezőbb is, hogy ötezres szavazatszámot ír elő a 7.500 helyett.

Meg kell most fontolnunk azt, hogy mely kisebbségek kerülnek be biztosan. Biztosan bekerül a roma kisebbség, a német, a román, a szlovák, a horvát kisebbség, itt gyakorlatilag száz százalékosnak lehet tekinteni, hogy legalább egy képviselőjük lenne, akár a Szocialista Párt, akár a Fidesz koncepciója alapján. A határon van néhány kisebbség, ugyanakkor vannak olyanok, amelyek számára a bejutás elképzelhetetlen, akár a 7.500-zal, akár az ötezerrel. Ilyenek a ruszinok, az ukránok, a lengyelek, a görögök, és a bolgárok, örmények is nagyon a határon vannak, a szerbeknél sem biztosított igazán a bejutás. Egyértelmű az, hogy a nagyobb kisebbségek számára ez garanciát biztosít a bekerülésre, a kisebbek számára sem a mi elképzelésünk, sem pedig a Fideszé ezt nem garantálja. Évekkel ezelőtt volt még olyan elképzelés, hogy vigyük le 3 ezerre a szavazatszámot. Ez ellen már igen nagy volt az ellenérvek sorozata, azt mondván, hogy ennyire alacsonyra mégse vigyük le a követelményszintet.

A következő kérdéskör, amelyben a két koncepció már eltér egymástól, ez a két témakör összekapcsolása. Hogy csak abban az esetben lehet megoldani a kisebbségek képviselőit, ha legalább 25 százalékos létszámcsökkentés garantált. A Szocialista Párt által előterjesztett választási rendszer reformjának koncepciója szerint 22 százalékos lenne a létszámcsökkenés, és nem hinném, hogy ez a 3 százalék lenne döntő. Sőt, az elmúlt alkalommal azt is mondtam, hogy végső megoldásként, a kompromisszum szélső határaként a Fidesz által előterjesztett 290-es létszámot mi el tudjuk fogadni abban az esetben, ha a német modellt alkalmazzuk, tehát végrehajtunk egy arányosítást. Szerintem ezt a legalább 25 százalékos csökkentést meg kellene fontolni, mert ha a csökkentés mértéke ezt megközelíti, de nem ennyi, ez még ne legyen akadálya önmagában a kisebbségképviselet megvalósításának. Egyébként az egyes pártok által beterjesztett elképzeléssel teljesen eltérő mértékű csökkenést feltételeztek a parlamenti létszámban, ugyanis a Magyar Demokrata Fórum lényegében nem tartja szükségesnek, legalábbis a tavalyi nyilatkozatai alapján. A Független Kisgazdapárt 36 fős csökkentést, a Magyar Igazság és Élet Párt 66 fős csökkentést, a Magyar Szocialista Párt 82 fős csökkentést javasolt, a legnagyobbat pedig a Fiatal Demokraták Szövetsége, a Magyar Polgári Párt. Azt javaslom, hogy a hetes pontot kezeljük hajlékonyan, bár majd ha megnézzük a szabaddemokraták javaslatát a választási rendszer reformjáról, akkor erre a kérdésre szerintem még vissza kell térni.

Végezetül a második kérdéskör, amelyben a Szocialista Párt és a Fiatal Demokraták álláspontja egymástól erőteljesen különbözik, ez a listák helyzete, illetőleg hogy két- vagy háromszavazatos legyen-e a rendszer. A Magyar Szocialista Párt egy harmadik szavazatot kíván biztosítani a kisebbségeknek, a Fidesz koncepciója kétszavazatos rendszerben gondolkodik. Most nem térnék ki azokra a politikai feltételezésekre és vélekedésekre, amelyek miatt a Fidesz javaslatában ez szerepel. Meg vagyok arról győződve, hogy a kétszavazatos megoldás nem árt annyit az MSZP-nek, mint ahogy azt egyes politikusok és politológusok feltételezik. Ugyanakkor a háromszavazatos nem használ annyit, miként erre az elmúlt alkalommal is a teremben utalások történtek. Nem azért javasoljuk a nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőinek megoldását, hogy ebből bármilyen előnyünk legyen. Nyilvánvaló azonban az is, hogy olyan megoldást nem tudunk támogatni, amely alapján bizonyos

értékelések szerint hátrányok származhatnak a Szocialista Pártra. Arra törekszünk, hogy e szempontból a javasolt megoldás semleges legyen.

Az előterjesztést vitaalaprak el tudom fogadni, de vissza kell térnünk a 7. pontban foglaltakhoz akkor, amikor a Szabaddemokraták Szövetségének most előterjesztett javaslatát tárgyaljuk majd, mert anélkül ebben nem tudunk előrelépni. Ami pedig a két-, illetve háromszavazatos megoldást illeti, ebben a kérdéskörben a frakció szakértőivel, munkacsoportjaival, vezetőségével, vagy magával a frakcióüléssel kívánnék kapcsolatot teremteni, illetőleg tárgyalni, mert ez nem egy vagy két személy döntési kompetenciájába tartozó kérdés.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Tessék, parancsoljon!

DR. RUBOVSKY GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm szépen. Az egyéni képviselői kérdéssel kapcsolatban kaptam egy kérdést. Szeretném kihangsúlyozni, hogy az egyéni képviselő indításával kapcsolatos témakörben nem kívánunk semmilyen kedvezményt biztosítani. Erről szól a történet. Nem akarunk kedvezményt adni a kisebbségeknek az egyéni képviselők kérdésében. Függetlenként indulhat, a választójogi törvény előírja, szerezzék meg a 750 ajánlási szelvényt és induljon el. Ez azért is valószínűtlen, mert ahhoz, hogy egy egyéni képviselő bármilyen eredményt elérjen, ahhoz egy választókerületben kell a 750 ajánlást összeszedni. Ahogy Wiener képviselő úr is mondja, körülbelül 5 kisebbség van, amelyik biztos számíthat arra, hogy legalább egy mandátumot szerez, a miáltalunk adott ötezret az egész országban. Tehát nagyon valószínűtlen, hogy egy választókerületben tudjon produkálni az illető kisebbség 750 ajánlási szelvényt. Mi pedig az egyéni jelölt szempontjából nem kívánunk kedvezményt biztosítani, ezért csak a listáról tárgyalunk, csak a listánál adnánk kedvezményes mandátumot. Az, hogy esetleg a cigány, a roma önkormányzat tud produkálni egy választókerületben, az egyénileg tud indulni, független képviselőként. Ha van reménye az 5 százalékra, akkor pedig ugyanúgy működhet, mint egy párt. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Hack képviselő úr, tessék!

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Köszönöm Rubovszky György képviselő úr válaszát. Szeretném magam is jelezni, hogy az SZDSZ egyetért a pozitív diszkriminációs szabályok bevezetésével, csak ezt következetesen szeretnénk bevezetni. Számunkra elfogadható egy olyan variáció is, kapcsolódva Balczó képviselő úr kérdéséhez, hogy a listaállításkor nem az országos önkormányzat állítja a listát, hanem úgy áll össze a lista, hogy pozitív diszkriminációs szabályokkal jön létre. Tehát egy kisebbségi egyéni jelöltnek nem 750, hanem csak 500 aláírást kell összegyűjteni, és így jön létre nekik egy országos listájuk. Ebben az esetben, ha ezt a megoldást választjuk, akkor az egyénire leadott szavazatok a kompenzációban megjelenhetnek, ha marad a kompenzáció. Ha viszont nem ez a megoldás, akkor én is azt gondolom, hogy nem kapcsolható össze egy kívülről jövő listával egy normál rendszerben induló jelölt szavazata, illetőleg az így elvesztett szavazatok. Tehát akkor azok úgy tekinthetők, mint független képviselők, ha szerez mandátumot, akkor együttműködhet az országos listáról bejutott képviselővel, ha nem szerez mandátumot, akkor a szavazata elvész, ahogy a független képviselők szavazatánál. Számunkra bármelyik megoldás elfogadható. Az előbbi, amikor a listaállításkor pozitív diszkriminációs szabályokat alkalmazunk, ott változatlanul nagyobb hívei lennének, ha nem szavazatdarabban határoznánk meg a kedvezményt, hanem százalékban. Ilyen értelemben ez a szavazati részvételtől is függ, mert nem kell 5 százalékos határt elérni az első szavazathoz, hanem 3 százalékot. Ez egyértelműbbé teszi azt, hogy ebben mi a pozitív kedvezmény.



ELNÖK: Köszönöm szépen. Engedjék meg, mielőtt Hargitai úrnak megadom a szót, aki ugyan ezt az emberi jogi bizottság nemzeti kisebbségek választójogával kapcsolatos albizottságot vezeti, hogy a frakció álláspontját elmondjam. Most már az anyagot végig tudtam nézni, illetve a különböző reflexiókból lassanként kialakul a véleményem, amiből akkor lesz frakcióálláspont, ha megbeszélem az elnökséggel. Lényegében az eddigi álláspontjaink alapján, hogy mi az, ami elfogadható, mi az, ahol problémát látok, végigszaladva a Fidesz javaslatának hét pontján, a következőket látom:

Az első mindenképpen változás a Fidesz eddigi álláspontjában. Teljesen új képviselők, ezt mi elutasítottuk, ebben a MIÉP-pel vagyunk egy platformon, hogy második kamarában szeretnénk. A teljes jogú képviselők elutasítása abból fakad, hogy elképzelhető egy nagyon szoros állásnál a parlamentben, hogy lényegében 5-6 képviselő dönti el. Ha párt ember kilép a frakciókból, oda kerülhet a kormány, hogy nagyon egyensúlyoznia kell. Egy olyan választást mondjuk 2002-ben vagy 2006-ban, amikor 4-5 fős többsége van a parlamentben a kormánynak, és ez az 5-6 nemzetiségi képviselő ott van, Magyarország kormánya és megbuktatása attól függ, hogy ők hova szavaznak. Ezért nem mentünk bele, és ezt most is fenntartom, hogy alkotmányjogilag ez problémát jelent. Ezt a verziót, ha már a Fidesz is erre tér át, kétharmados többséget megkapna. Igaz, hogy úgy egyeztünk meg, csak az megy át, amit a 6-ból legalább 5 párt támogat. Tudjuk nagyon jól, hogy ezáltal nem önmagában a parlamenti matematika dönt, de nem vitás, hogy a Fidesznek ez az álláspontja a teljes jogú képviselők felé elgondolkodtató, hogy esetleg ha nem túl nagy ez a szám, a Független Kisgazdapárt átgondolja az álláspontját. Még csak személyesen tudok erről jelenleg beszélni, de ha komollyá válik, erről beszélni kell majd a frakcióban. De tegyük fel, hogy önmagában ez még nem jelent problémát, ha kevés ilyen képviselő kerül be.

Az országos lista kérdésében én is úgy gondolom, hogy országos lista legyen, ezért ezzel nincs probléma.

A harmadik ez a dilemma, hogy két- vagy háromszavazatos legyen a rendszer, ha ez az új elem létrejönne. Mi mindig a kétszavazatos mellett voltunk, a Fidesz-szel teljesen egyetértünk, tehát nem értünk egyet az MSZP-vel. De ha jól hallottam, Wiener képviselő úr hozzászólásából kiderült, hogy ezt ők akceptálnák. Mi mindenképpen a kétszavazatos mellett vagyunk, hogy vagy ide, vagy oda szavaz, válasszon, de csak a második szavazatával dönt, nem kapna harmadik szavazatot az etnikai blokk.

A negyedik pontban, az 5 ezres számmal kapcsolatban azt hiszem, mi a 7.500 mellett voltunk. Ez valóban könnyebbséget jelentene, és lehet, hogy néhány etnikum tényleg ezáltal tudna bejutni. Ezt végig kell gondolni, bár inkább 7.500-nál vagy 10 ezernél állnék meg, mert mégis egy kis súlyt jelent, ha már ők döntenek a kormányról, minél magasabb a súly, annál kisebb a rés, amelynél 50-60 ezerrel bejut egy normál képviselő, ő meg 5 ezerrel. Inkább magasabbra emelném, ezért a 7.500 szimpatikusabb, de 10 ezerre is emelném, úgyhogy itt fenntartásaim vannak.

A legnagyobb problémám az ötödik ponttal van. Fenntartom azt, amit az elején mondtam magyarázatképpen, ez az 5 százalékos küszöb mindenképpen új, és szerintem, ha ezt alaposabban végiggondoljuk, ez új feltételt jelentene. Tudniillik az előbb fölmerült az a dilemma, hogy az országos listára szavazásnak két komponense van. Az egyéniben a töredékszavazatok, a másik pedig az, ami a területi listáról fölkerül. Ha egyéniben nem adunk neki, akkor lényegében az ő területi listái a 15-20 helyett egy országos lista lenne, nem pedig ez a töredékszavazat. Ez azt jelentené, hogy ha egyéniben nem indítanának képviselőt ezek a nemzetiségi pártok, akkor valóban nem lehet pártnak tekinteni őket. Hadd nevezsem ezeket félpártnak, tudniillik azáltal, hogy az 5 százalékos küszöböt nem alkalmazzuk, és amennyiben az országos listán a rájuk adott szavazattal további mandátumot tudnak szerezni, ezért ha nem is az egyéni töredékszavazatokért való harc teljes párttá teszi, de azért, hogy minél több szavazatot kapjon. Mert elképzelhető, hogy az egy mandátum helyett 2, 3 vagy 4-5

mandátumot szerez, ez azért fontos dolog. Mivel az országos listán az elosztás úgy van, hogy sorba állítják, és utána elkezdik egy darabjával kiosztani a 90 mandátumot, attól függően, hogy hány csúszik föl az országos listára. Ha végiggondolom ezt a dolgot, hogy állnak ott, és amennyiben van még mandátum, az kiosztásra kerül, és ha elér egy bizonyos számot, akkor sorba állnak a pártok és osztják, hogy kinek van a legtöbb a következő a mandátumra. Akkor eljutunk egy bizonyos szint alá, és még mindig van mandátum, akkor belépnek. És itt most a garantált ötezer fölött lévő mandátumra gondolok. Sajnos nekem nincs információ arról, hogy az utolsó mandátumra körülbelül hány szavazat szokott esni. De itt van Rytkó Emília, és ő talán ezt tudja pontosan.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Igen, és legfeljebb kijavít, ha nem voltam pontos. 36 ezer fölött volt valamivel.

ELNÖK: Itt merül föl, mert tényleg csak globális számokat tudok mondani, de ha a cigány kisebbség össze tudna fogni, amely elképzelhető, hogy húzóerőt jelentene, akkor elképzelhető, hogy az utolsónál talán 100-150 ezer körüli szám lenne, talán 4-5-öt tudnának szerezni. Ez a 36 ezres szám nagy információ. Itt megállhatunk, de nem tudom, talán a horvátoknál, vagy melyiknél van az, hogy esetleg 50, 70, 80 ezer szavazat is lehet. Nincs más? Nem lehet tudni, hogy mennyien választanának a nemzetiségre és nem a pártra. Elképzelhető lenne az is, hogy a cigányságnál 3-4-5, a németiségnél 2-3 lenne. Mert amivel kezdtem, ez fölmenne 20-22 mandátumra, ami már nagyon komoly arány. Itt most megállnék, és megmondom az 5 százalékos küszöb leengedését nem támogatnám. Amennyiben 5 vagy 7 ezrenként megadnánk egyet-egyet, akkor az 5 százalékos küszöbvel, ha leengedjük és további mandátumot szerezhet, ezt radikalizálásnak látom. Egyedül a cigány kisebbségnél voltak ilyen kérések, a nagy számok miatt, de a többinél ez föl se merül. Lényegében mi túlmegyünk azon az elváráson, ami erre az elmúlt tíz évben fölmerült. Egyedül a cigány kisebbségnél volt csak ilyen, hogy ők önálló pártként is megindulnának.

A hatodik pontnál még annyit, hogy a kapcsolt listát el akarjuk törölni technikailag. De abban megegyeztünk, hogy az érdemes lenne kiszórni.

A hetedik számomra garanciális, ugyanis azt mondja, hogy mindez akkor érvényes, amennyiben le tudjuk csökkenteni. Ez megnyugtat, ezt nagyon tudom támogatni. Köszönöm szépen.

Megadom a szót Rubovszky alelnök úrnak, majd utána Wiener képviselő úrnak.

DR. RUBOVSZKY GYÖRGY (Fidesz): A 7. ponttal kapcsolatban a következőre szeretnék hivatkozni. Elmondtuk a múltkor, hogy összesen 100 listás mandátumban gondolkodunk a pillanatnyi 210 helyett, összesen 100-ban. Gyakorlatilag megszerzik az országgyűlési képviselői kerületekben a 150 helyen az egyéni mandátumot, a következő 100 valamennyi kap listás helyet, tehát az összes töredékszavazat egy százada lenne az, amit figyelembe vennénk, hogy ilyen egy százalékonként kapnak további mandátumokat. Lehet, hogy még a 36 ezerrel országos listáról lehetett kapni, de úgy tudom, volt úgy, hogy 50 vagy 60 ezer szavazat kellett, és különböző osztószabályokkal jutottunk le addig.

ELNÖK: Melyek azok az utolsó mandátumok, amelyekhez még hozzá lehet jutni, itt volt a 36 ezres szám. Nyilván Rubovszky képviselő úr új szisztémája szerint ez jóval magasabb lenne.

DR. RUBOVSZKY GYÖRGY (Fidesz): Ezt elmondtuk az előző ülésen is, és elnök úr, itt szeretném fölhívni a figyelmét, hogy a 7-es pont tulajdonképpen erről szól. Ezzel megemeli a kedvezményes mandátum fölött szerezhető mandátumokhoz szükséges szavazatok számát.

ELNÖK: Igen, tessék, Wiener képviselő úré a szó.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Több kérdéssel reagálnék először is arra, hogy itt felpártokról van szó. Szerintem nincs szó felpártokról, mert az országos kisebbségi önkormányzatok mögött egy-egy kisebbség esetén akár több párt is állhat, mint például a roma kisebbség esetében. Itt tehát inkább pártkoalíciókról, vagy egy kisebbség különböző politikai és társadalmi szervezeteinek valamiféle, egy előzetes választás nyomán kialakított arányáról, amin belül persze kivételes esetben előfordulhat az a helyzet, mint a roma kisebbségnél, hogy egyetlen egy szervezet, a Lungodrom az, amelyik dominál, és minden más szervezet nem. De ez nem azt jelenti, hogy a Lungodrom azonos a cigány kisebbségi önkormányzattal, hiszen lehetséges, hogy a következő választáson már nem éri el ezt az eredményt, és több politikai erő is bekerül.

A másik megjegyzésem döntően azért hangzik el, mert a sajtó képviselői is jelen vannak. Pontosán most úgy fogalmaznám meg a szocialisták álláspontját a két-, illetőleg háromszavazatos szisztémával kapcsolatban, hogy végül is nem zárjuk ki azt, hogy esetleg elfogadjuk a kétszavazatos is, de jeleztem, hogy e tárgykörben még semmiféle felhatalmazással nem rendelkezem, tehát ennél többet nem tudok kijelenteni. Amit az elnök úr mondott, az egy kicsivel túlment ezen, én nagyon óvatosan fogalmaznék, hiszen saját magam ülök itt mások álláspontjának ismerete nélkül, és erről a kérdéstről így nem beszéltünk.

Ami a szisztémát illeti, amit Rubovszky képviselő úr mondott, a Fidesz koncepciójáról, a Fidesz, ha jól tudom, a legutolsó javaslatánál már nem 100, hanem 138 országos listás helyről írt, ill. beszélt. Tehát ott 152 egyéni körzet és 138 listás hely lenne. Hány szavazat húzódik meg egy mandátum mögött? Ez eltér, attól függően, hogy egyéni, területi vagy pedig országos listás helyről van-e szó. A területi lista esetében a választójogi törvény megpróbál valamiféle kiegyensúlyozást végrehajtani, ott 30 valahány ezer szavazat az, amely többnyire egy mandátum mögött meghúzódik. Ez a funkciója többek között a negatív töredékszavazat intézményének is. Az egyéni választókerületek esetében a körzet választóinak száma 26 ezertől 61 ezerig terjed, a legkisebb a Veszprém megyei 6-os, a legnagyobb pedig a budapesti 25-ös, a XVII. kerületi választókerület, abban van a 61 ezer. Ott teljes mértékben meghatározhatatlan, hogy hány szavazat áll egy mandátum mögött, mert attól függ, hogy hányan mennek el szavazni, hárman jutnak-e be a második fordulóban vagy négyen, van-e visszalépés és így tovább. Az országos lista esetében az a helyzet, hogy mivel a kompenzációs keret viszonylag kicsi, ennek következtében ott nagyobb az egy mandátum megszerzéséhez szükséges szavazatszám, mint a területi listán. Ez tovább növeli egyébként a rendszer torzító hatását. Mindezeket a tényezőket figyelembe kell venni akkor, amikor ki akarunk alakítani egy új választási szisztémát.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Rytkó Emília, ha óhajt, akkor az 5 százalékos küszöb eltörlésével és a kisebbség további mandátumjutásának kérdésével kapcsolatban, hogy a számadatok fényében mi várható, ha hozzá kíván szólni, megadom a szót.

RYTKÓ EMÍLIA (Belügyminisztérium): Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Bizottság! Wiener úr pontosan emlékezett erre, hogy a területi listáról való mandátumszerzésnél a két határszám a 14 ezer néhány száz és a 27 ezer néhány száz között van, ezek közötti szavazatszámokkal lehetett a területi listáról mandátumhoz jutni. Az országos listánál – sajnos a '94-esre nem emlékszem, és nem is hoztam magammal ilyen papírt, de – '98-ban 37 ezer egy-kétszáz szavazat kellett a mandátumhoz. Nyilván, ha csökken az országos listán a kiosztható mandátumok száma, akkor nő az egy mandátumra jutó szavazatszám. Akár résztényezőből, akár a töredékszavazatból, akárhonnán jön össze, mindenképpen egy

magasabb szám lesz.

Az első heveny számítások szerint, és készek vagyunk arra, hogy a '98-as számok tükrében különféle számításokat végezzünk, úgy ítélem meg, hogy az első számítások szerint maximum 5 kisebbség juthat be, kaphat ilyen módot mandátumot. Több mandátumra válna jogosulttá ezzel a számítással a cigány kisebbség, vélhetően akár 4-5 mandátumhoz is hozzá tudna jutni, a német kisebbség – a már leadott, ismert szavazatok szerint – körülbelül két mandátumhoz juthat, és esetleg még a román, horvát és szlovák kisebbség juthat be. Ugyanakkor ez csak hipotézis, találgatás, hiszen nincsen arról semmilyen modellünk, hogy akkor, amikor a párt és a kisebbség között kell majd a polgárnak választania, akkor a polgár a szimpátiáját ki felé érvényesíti szavazat formájában. Első megközelítésben talán azt érzem, noha erre nekem most nincsen felhatalmazásom, hogy érzéseim legyenek, de talán a kisebbségek közül a feltétlenül a kisebbséghez szavazó mandátumot adó polgárok talán inkább a cigányok közül kerülnének ki, a többi kisebbségnél jobban megoszlanának a pártpreferálások és a kisebbségre adandó szavazat. Ez természetesen találgatás, erre semmilyen szám nincsen, amihez viszonyítani lehetne, de ezt megfelelő szakembereknek annak idején mérlegelni kell, hogy mi lesz a várható szavazatmegoszlás.

ELNÖK: Igen, köszönöm. Hargitai úr eddig még nem szólt hozzá. Az önök albizottságában folyó munkának az itt felmerült javaslatokhoz mi a viszonya? Tessék, megadom a szót!

DR. HARGITAI JÁNOS (Fidesz): Köszönöm a szót, elnök úr. Igyekszem rövidre fogni mondandómat, tudva azt, hogy az önök bizottsága, nálunk egy rangosabb bizottság, legalábbis az általam vezetett bizottság csak egy bizottság által kiküldött albizottság, amely bizottságot az Országgyűlés küldte ki, és év végéig működik. Tehát önök vagy dülőre jutnak, vagy nem jutnak dülőre. A mai beszélgetés alapján attól függően, hogy mire van hallásom, szeretném azt hinni, hogy amit a Fidesz itt most letett az asztalra, viszonylag kedvezően nyilatkoztak erről a megszólaló pártok. Talán a MIÉP képviselőjét kellett úgy tekintenem, hogy egyértelműen kitart a kétkamarás parlament mellett, de mivel ez nincs napirenden, ezzel gyakorlatilag félre is teszi a kérdést. Elnézést kérek, ha a MIÉP álláspontját nem pontosan adtam elő, de a többi képviselő egy bizonyos szinten ezt tárgyalási alapnak tekintette. Ugyanakkor Pokol alelnök úr azt mondta, hogy a 7. pont megnyugtató, mert az Országgyűlés a létszám csökkentéséhez van kötve, a kisebbségek parlamenti képviselete. Tehát ha másra is van hallásom, akkor azt is gondolhatom, hogy elnök úr nem hisz a létszámcsökkentésben, tehát ez a kérdés is csak egy időrabló vita, mert így a kisebbségek képviselete se oldódik meg.

Hiszem azt, hogy komolyan tárgyalnak ebben a bizottságok a kisebbségek parlamenti képviseletéről, így nyilvánvalóan képviselem azt, amit a Fidesz itt az asztalra tett. Nem titok, a Fidesz képviselői számára és Pokol elnök úrnak is adtam egy olyan javaslatot, amit gyakorlatilag a magánvéleményemnek is tekinthetek, ami ennél szigorúbb, mint amit a Fidesz letett az asztalra. Egy tekintetben jócskán szigorúbb, hogy érvényesítené az 5 százalékos küszöböt is. Tehát van a kedvezményes mandátum, ez köthető 5-7 vagy 10 ezer szavazathoz, és az összes többi ezen a listán már csak akkor szerez mandátumot, ha egyébként az 5 százalékot meglépi a kisebbségi lista, amiről azt gondolom, hogy egyik kisebbség esetében sincs lehetőség. Ezt az alternatívát azért mutattam be, amit hozzáértők, Rytkó Emíliaék segítségével készítettem, hogy egy nagyon szigorú és alkotmányos alternatívát is felvillantsak, és akkor vannak puhábbak is. Hadd utaljak a Szocialista Párt alternatívájára itt, a 3 százalékra, amit szakmailag se támogatnék.

Hiszem azt, hogy önök meg tudnak egyezni a két szélső állapot között valamiben, mert ez fontos lenne. Ezt a találgatást, amit önök tettek, erről én is azt gondolom, hogy ezekkel a kedvezményes mandátumokkal, lehetőségekkel biztos a cigányok, a németek, a horvátok és a

szlovákok mandátumhoz jutása. A románok már nagyságrendekkel kisebbek, a horvátoknál és a szlovákoknál is kisebbek. Nyilván nem kell indokolnom, miért lenne fontos, hogy egy román képviselő ide be tudjon jönni a Házba, ezért egy kicsit csillagjósolás az, hogy hol húzzuk meg azt a mandátumszámot, amivel abszolválni lehet a bejövetelet.

Annak örülök, hogy nem kerül már itt szóba, ami a korábbi viták során – ugyan nem ebben a bizottságban, de – mindig szóba került, hogy hozhatunk-e olyan választási szabályokat, ami különbséget tesz kisebbség és kisebbség között. Ma már egyébként a kisebbségek is kezdik feladni ezt az álláspontjukat. A magyar jog egyébként eldöntötte ezt a kérdést, mindig erre hivatkozom. Van az alkotmány 68. szakasza, amely ködös keretszabály, és ezzel a “képviselő” fogalommal operál, de ezt a fogalmat elkezdte kitölteni a magyar jogalkotó tartalommal, méghozzá akkor, amikor az önkormányzati törvényben – amire ugyanezek a keretszabályok vonatkoztak – azt mondta, hogy az önkormányzatokba bejuthat a kisebbségi polgár kedvezményes mandátumszerzési lehetőséggel. Ha a kis listán legrosszabban szereplő pártképviselő mandátumszámának felét eléri az, aki kisebbségiként indult, akkor ő egy teljes jogú képviselő lesz, nő az önkormányzati képviselők száma. Aki ezt a mennyiséget se éri el, az pedig úgy kerül be az önkormányzati testületbe, hogy ott csak szószólói, belebeszélői jogosítványa van, de nincsen szavazati joga. Tehát a magyar jogalkotó különbséget tett már az önkormányzatok szintjén kisebbség és kisebbség között. Azt gondolom, ez megtehető a parlament szintjén is. Más a roma kisebbség nagy létszáma, és megint más az ukránoké, amely talán a legkisebbnek tekinthető. Örülök, hogy ezen a vitákon ilyen szempontból túl vagyunk.

Még egy mondatot hadd mondjak el! Remélem nem így lesz, de ha önök úgy fejezik be a ténykedésüket fél év múlva, hogy azt mondják, végül is 5 párt nem tudott kiegyezni a kisebbségek parlamenti képviselőtéről, ezért az Országgyűlésnek nem javasolnak valamilyen megoldást. Mert a jelentésükben nyilvánvalóan eldől ez a kérdés –, akkor még mindig felvillantom önöknek azt a lehetőséget, sőt kérem ezt a rangos bizottságot arra, hogy ebben az esetben azonban mondjon valamit arról, hogy a választójogot nem érintő kérdésben is foglaljanak állást, és biztassanak bennünket, az emberi jogi bizottságot arra, hogy valamilyen módon a kisebbségek megjelenhessenek a magyar parlamentben. Még egyszer mondom, nem választójogi kérdés, nem országgyűlési képviselői jogállásról lenne ilyenkor szó, de számtalan jogintézményt ki lehetne ebben az esetben is találni, hogy hogyan jelennének meg az emberi jogi bizottságban, amivel azt demonstrálná ez a parlament, hogy a legrangosabb szervezetben, a parlamentben is valamilyen módon képviseltethetnék magukat.

Elnök úrnak átadtam egy anyagot, amely nemzetközi jogi produktumnak tekinthető ilyen értelemben, hisz tavaly készült el, és ennek is vannak olyan mondatai, amelyek, ha nem is kötelező erővel, de biztatást adnak a nemzeti parlamenteknek arra, amit itt most kifejtettem. Akkor, amikor a központi állami szervek, vagy a parlamentben megjelenik egy adott kisebbség, ennek sokféle módját tudják elképzelni a nemzetközi jogászok, akik ezt a deklarációt megalkották, és itt sorolják: a kisebbségek speciális képviselője pl. a parlament egyik vagy mindkét házában, garantált mandátumok által, vagy a törvényhozásban való más részvétel, más garantált formája. Tehát ez az utolsó tagmondat is arra utal, hogyha nem is országgyűlési képviselő jogállással és választással hozzuk be a parlamenti akaratképzésbe ezeket a kisebbségeket, még mindig számtalan más megoldás létezik.

Tehát azt kérem önöktől, fontolják meg, amit a szakbizottság nevében mondok. Ha önök nem jutnának dűlőre, amiben nem szeretnék hinni, akkor esetleg az országgyűlési jelentésükben sugalljanak arra, hogy az emberi jogi bizottság, ha kidolgozza ezt, amire célzok, ami nem választójogi kérdés és semmilyen módon nem zavarja be a parlamenti arányokba, akkor az emberi jogi bizottság fogadóképző lenne, gondolkodunk azon, hogy egy ilyen rendszert is meghonosítsuk. Ez a jelenlegihez képest egyfajta előrelépés lenne, és nagyon jól tudom, hogy a kisebbségek jó része ezt támogatja, hisz a Fidesz javaslata

nyilvánvalóan megosztja a kisebbségeket, hisz a magyarországi 13 kisebbségnek több, mint a fele így nem tud mandátumhoz jutni. Ezért az egységfrontba tömörülés, és ez a 13 kisebbségi vezető mindig azonos módon nyilvánult meg, és noha nem volt benne egység, de kifelé ezt demonstrálták, ez meg fog bomlani, amikor azt látják, hogy az Országgyűlésnek ez a rangos bizottsága most e körül a javaslat körül keresi a megoldást. De mondom, egy más rendszerben egy másik megoldást is ki tudunk találni akkor, ha önök ezt az ügyet félreteszik. És ezzel én érdeemben azért nem szeretnék előjönni, mert azt szeretném, azt szeretné a mi ad hoc bizottságunk, hogy itt dőlhessenek el, ilyen rangos módon ezek a kérdések. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen Hargitai képviselő úr hozzászólását. Csak egyet hadd tegyek hozzá a Független Kisgazdapárt frakciója nevében, hogy ezt tényleg veszélyesnek tartanám, és így nem támogatom. A 7-es pontot ezért tartom fontosnak, tudniillik ahogy Rytkó Emília is körülbelüli számokat mondott, nagyjából alátámasztja azt, hogy 4-5 cigány képviselő, 2-3 német képviselő és további 2 másik kisebbségi képviselőt jelent ez, és ez 10-11 képviselőt jelent összesen. Tény, hogy ez teljesen más alapot teremtene, mint az eddigi években, ebben teljesen igaza van Hargitai úrnak, tehát az egységfront mind a 13 nemzetiség helyett most más lenne a helyzet, és nyilván Farkas Flóriánék örömmel támogatnák ezt, bizonyos nemzetiségek azonban erre mást mondanának. Lényegében ennek valóban komoly politikai hatása lenne ennek. De úgy gondolom, a Független Kisgazdapárt így semmiképpen sem tudja támogatni, ezért emeltem ki a 7-es pontot. Ez azonban nem jelenti azt, hogy azért ez nem komoly, és az egész ügy komolyságát ezzel a kérdéssel elvetettük, mert nyilván ha a MIÉP és mi nem támogatjuk, akkor az egész dolog megáll, hiszen ha a 6-ból 2 kiesik, és 5-nek kell lennie.

Visszatérek arra, amit mondott, úgy látom, hogy ez magánjogászok deklarációja, nemzetközi jogászok deklarációja ez az ulmi deklaráció, nem nemzetközi jogi egyezmény, ha jól értettem. Mert ami benne van, hogy több lehetséges formája van a képviselőnek, mi azt támogattuk is, az előző ciklus alatt is, hogy 13 képviselő privilégizáltan, delegálás alapján, és ez volt eddig is az álláspontunk, ha már nem lett kettős kamara. Mert ha nincs napirenden, akkor valóban, ha nincs napirenden, akkor ezzel csak félretolnánk, hogy tanácskozási joggal. Ahogy fölolvasta az előbb a Hargitai képviselő úr, ez egy lehetséges szint, és nekünk az utóbbi időben ez volt a véleményünk a két kamara félretolása után. Úgy lehet mondani, hogy ez az egyik alternatívának megfelelne. Az az alkotmányjogi aggály, hogy a kormány sorsáról lényegében ilyen privilégizáltan bekerülők dönthetnek, akkor ez elesne. Tehát számomra és a frakció számára még mindig ez az a menet, és ha ez a keményebb verzió nem megy, és a 7. pont miatt nem megy, mert az a legnehezebb, a csökkentés, de valamire jó lenne jutni, akkor szerintem újra fölmerül a kérdés, és ott állnak, hogy tanácskozási joggal még mindig meg tudjuk oldani.

Megadom a szót a jelentkezőnek, Balczó képviselő úrnak.

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Mégis csak annyiban pontosítom, vagy ismétlem az álláspontunkat, hogy a helyes, ideális megoldást – nem kizárólag csak a kisebbségek szempontjából, hanem más típusú érdekképviselők szempontjából is – a kétkamarás parlamentben látjuk. Ugyanakkor, ha egy megfelelő, tanácskozási jogú szisztémát a többség ha támogatna, attól a MIÉP se zárkózik el. Tehát ebben a Kisgazdapárttal azonos a véleményünk. Itt csak azért szólok újfent hozzá, mert valóban, hogy ez a bizottság maga hozzon egy javaslatot, ahhoz 5 párt egyetértése kell. Ebben a MIÉP-nek is megvan a súlya, de természetesen adott esetben ez a bizottság eredményt ér el akkor is, ha lehetőséget teremtett a Fidesz és az MSZP ebben a tekintetben közeledő véleményének megtárgyalására. Nyilvánvalóan a bizottság, ha nem 5 párt támogatásával egy végső eredményhez jutni, az adott esetben nem jelenti azt, hogy egy kétharmados törvény ne születhessen meg, ezt reálisan

hozzá kell tenni. Annak ellenére, hogy ebben a kérdésben az lenne a célszerű, hogy a parlamentnek lehetőleg minél több pártja egyetértsen ebben.

ELNÖK: Igen, köszönöm. Nyilván egyezségre most nem jutottunk, tovább görgettük a dolgokat, jelentős új javaslat merült föl valóban az eddigi pozícióhoz képest, amely átrendezte egy kicsit a bizottságon belüli véleményeket. Gondolom, a következő ülésen erre vissza tudunk térni.

Nem látok több jelentkezőt, és mivel az idő is megy előre, át kellene térnünk a második napirendi pontunkra, a nők és férfiak esélyegyenlőségére. Amit Hack Péter képviselő úr az SZDSZ nevében kiosztott, várható ennek további konkretizálása? Mert bizonyos paramétereket láthatunk, de nyilván akkor tud az ember igazán állást foglalni, ha további pontosítás is lenne. Megadom a szót ez ügyben Hack Péternek.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Köszönöm szépen. Direkt azért nem pontosítottuk részleteiben, hogy ez ne legyen akadálya a további tárgyalásoknak. Már az ülés közben is jelzett Wiener képviselő úr észrevételeket, és mi nyitottak vagyunk – ezen paraméterek között – a tartalommal való kitöltésben. Akár abban, hogy az egyéni mandátum, illetve a listás mandátum arányát hogyan határozzuk meg, nyitottak vagyunk abban is, hogy abban az esetben, ha – itt mások jelezték, hogy számukra szimpatikusabb, hogy egy országos lista legyen –, tehát országos lista van, az érdemi létszámcsökkentés elérése érdekében rugalmas álláspontra akarunk helyezkedni. Bármelyik elemben nyitottak vagyunk a tárgyalásra. Azok a követelmények, amelyekkel egyetértünk, és ennyiben kompromisszumos a javaslat, hogy az MSZP javaslata 96-98 százalékos arányosságot célzott, amit a Fidesz nem tudott elfogadni. A Fidesz javaslata 83-86 százalék közötti arányosságot feltételez, mi a kettő közötti arányosságot elérhetőnek látjuk, és úgy érezzük, hogy ez közelítheti az álláspontokat, és elvezethet egy olyan módon való létszámcsökkentéshez, hogy az nem borítja fel még jobban a választási rendszer arányosságát.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Nyilván a következő alkalommal erre részletesen kitérünk, de egyet hadd kérdezzek meg. Ha jól látom, azt írja, hogy a kompenzációs lista szűnjön meg. Tudniillik a kis pártok lényege, hogy van töredék. Hogyha ez megszűnik, akkor a töredékszavazat is megszűnik. Ennek rögtön az első és legalapvetőbb logikai hatása kettős: lényege, hogy a kis pártok nagyon rosszul járnak. A pártok nem indulnak kis pártként az egyéni keretnek, hanem rákényszeríti őket a koalícióra. A Független Kisgazda a Fidesszel halad ebben az ügyben előre, ez nyomós érv, hogy összenyomja a pártokat. Tudniillik a párt, ha nincs töredékszavazat, az öngyilkosság. Lényegében rögtön ez a hatás tűnt szemembe, bár most látom, alig néhány perce az anyagot. Ismerjük a pártmegoszlást Magyarországon, ennek elég radikális hatása lenne.

Tessék, a jelentkezés sorrendjében először Wiener képviselő úr, utána megadom a szót Hack Péternek.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Nagyon gyorsan átfutottam a Szabaddemokraták Szövetségének a javaslatát, amely nem áll távol a Magyar Szocialista Párt álláspontjától, bár egyáltalán nem egyeztettünk a koncepció előkészítése során.

Semmilyen nincs a kis pártok esetében, sőt a szisztéma a kis pártoknak kedvez, tudniillik arányosít, és az egyéni helyeket is, akárcsak a mi koncepciónk, a listás szavazatarány alapján osztja ki, mint a német rendszerben. A kis pártok számára egyedül a küszöbhatár jelent akadályt, mivel a rendszer jóval arányosabb a mostaninál, amelynek következtében a kisebb pártok a jelenleginél nagyobb, a nagyobb pártok pedig a jelenleginél kisebb mandátumaránnyal rendelkeznek. Jelenleg ez az index, amire utal a 90-92 százalék, az

jóval 90 százalék alatt van, sőt '90-ben és '94-ben 80 százalék alatt volt. Jelenleg 90-92 százalék lenne, a MIÉP-nél egy kicsit aránytalanabb lenne a szisztéma, de nem sokkal. Ebben az esetben a kisebb pártok egyáltalán nem kényszerülnének rá semmiféle előzetes koalícióra, mert egyedül is el tudják érni az adott mandátumszámot. Ennek illusztrálását szolgálta az a számítási anyag, amely a tavaly benyújtott koncepciónk mellékletét képezte. E szempontból a szabaddemokrata és az MSZP javaslata között nincs semmiféle különbség. Éppen hogy a mai ún. közepes és kisebb pártoknak nagyon is kedvező.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Megadom rögtön a szót, csak hadd mondjam el, hogy valóban talán egy kicsit féloldalas voltam. A kis pártoknak a töredékszavazat nagyon fontos volt, és ez bizonyos arányosságot visz bele, de nem vitás, hogy a listán ellenben ott lenne az arányosság. A lista megnövekedésével ellensúlyozná, hogy a kettő, az itteni ellensúlyozás mennyivel javít a kis pártok szerepén a listán, mert az arányosabb lenne, a töredékszavazat szintjén az eltüntetés hátrány lenne. A kettő közötti valóban most nem tudom átlátni, de az előbb valóban féloldalas voltam, csak az egyik oldalát mutattam, és Wiener képviselő úr tényleg egy lényeges korrekciót tette hozzá. Ennyiben rögtön láttam, hogy egyoldalú voltam az előbb. Tessék, megadom a szót.

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Véleményem szerint ez súlyosan hátrányos a kis pártoknak a következő miatt. Ha a megyei listák helyét a regionális listák veszik át, és a kompenzációs lista megszűnik, ennek a következménye az alábbi: jelenleg a kis megyékben – Nógrád, Tolna megyében – 20 százalék kell a nem kétharmados szabállyal egy listás hely megszerzéséhez. Számos olyan megye van, ahol még a 13,3 százalék tipikus adat. Ha a megyei listák szerepét regionális listák veszik át, amelynek itt nincs pontosítva a száma, ez azt jelentheti, hogy az a százalék, amit a listán egy pártnak el kell érnie, kisebb lesz. Adott esetben – van persze Budapesten 3,6 százalék is, de ez egyedi eset – most nem kell elérni 20 vagy 16, esetleg 14 százalékot, hanem 10 százalék elég már egy regionális mandátum megszerzéséhez. De ha ehhez nem társul kompenzációs lista, ami most az országos lista, ez azt jelenti, hogy nagyon sok helyen egy 9 százalékot elérő párt listás szavazata nullává válik, megszűnik, hiszen egyetlen mandátumot sem nyer a regionális listáról. A kompenzációs lista eltörlése megítélésem szerint az országos lista választása esetén logikus. Amennyiben a megyei listák helyét regionális veszi át, akkor pont az arányosság miatt kell a kompenzációs lista. *(Dr. Balsai István közbeszól: Itt az 5 százalék a lényeg.)* Igen, de nincs kompenzációs lista, nem lehet csak a regionális listában mandátumot nyerni a pártra adott szavazattal, ennek pedig megvan egy olyan határa, ami alacsonyabb lesz, mint a mostani. Ugyanakkor, ha nem szerez oda mandátumot egy párt, az elvesz.

ELNÖK: Hogy a kompenzációs lista elvesztése semmi problémát nem okozzon, az csak akkor lehetséges, ha nem regionális, hanem egy országos lista van. Akkor nincs probléma, mert minden országosan összegződik. Amennyiben a régióban gondolkodnak, a 6 régióban, valóban elképzelhető, hogy valamicske lenne, de tény az, ha egyetlen egy országos lista van, akkor a kompenzációs lista eltörlése nem okoz gondot. Bár még mindig az egyéni kerettöredékek elvesztése megvan, de valóban ha elég arányos a lista, akkor kompenzál, nem lenne túl hátrányos. De én is azt hiszem, bár még pontos számítás nincs, de még mindig ott tartok, hogy a kisebb pártoknak ez nem előnyös.

Megadom a szót Hack Péter úrnak.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Szeretném jelezni, hogy számunkra nem az volt az elsődleges szempont, hogy a kis vagy a nagy pártoknak kedvezzen. Annyiban igaz az az állítás, amit Wiener képviselő úr mondott, hogy ez a jelenlegihez képest a kis és a közepes



pártokat előnyösebb helyzetbe hozza. Nem a nagy pártokhoz képest, hanem a jelenlegi helyzethez képest, ugyanis a jelenlegi választási rendszernek az a következménye, amit jól ismerünk, hogy a választást megnyerő pártok több mandátumot szereznek, mint amennyi szavazatot kapnak. Ez a közismert és szándékos eleme. A tárgyalások eddigi szakaszában mi azt képviseltük, hogy ezen a rendszeren változtatni kell, és ennek képviselőjét alátámasztották azok a Fidesz-nyilatkozatok is, amelyek rendszeresen visszatérnek arra, hogy lám, '94-ben az MSZP úgy szerzett abszolút többséget, hogy a szavazók több mint kétharmada nem szavazott rá. Itt nyilván nem az a probléma, hogy az MSZP így szerzett szavazatot, hanem az, hogy egyáltalán lehetséges egy ilyen konstrukció. Ezt meg kellene szüntetni.

A Fidesz javaslata nem szünteti meg ezt a javaslatot, sőt növeli az esélyét a lehetőségnek, függetlenül attól, hogy mely párt vonatkozásában. Az MSZP javaslata megszüntetné ezt a lehetőséget teljesen, de ezzel szemben az az érv vetődött fel, hogy a kormányozhatóság szempontjából kedvező, ha a nyertesnek van valami előnye. Ezért mondjuk mi azt, hogy a két álláspont között keressünk félúton egy kompromisszumot, hogy a jelenlegi 80-83 százalékos arányosság helyett, illetőleg a Fidesz által javasoltnál, a 80 százaléknál még kisebb arányosságot is eredményező konstrukció helyett, illetőleg az MSZP-nek a 96-98 százalékos – legalábbis elméletben – biztosító arányossága helyett ez a 90-92 százalékos arányosság. A lényeg itt a 7. ponton van, és azt gondolom, hogy ez a válasz a MIÉP és a Kisgazdapárt képviselőjének megjegyzéseire, hogy eleve a mandátumok kiosztása arányosan történik. Tehát az a funkció, ami most a kompenzációs listáknál van, illetőleg a töredékszavazatok hasznosítási szükségessége nem merül fel, mert nem vész el annyi szavazat. Ugyanis a kiindulópont az arányosság, és onnan épülünk tovább. Hozzáteszem egyébként, ha ez lélektanilag megnyugtatóbb, akkor megegyezhetünk az országos listánál. Számunkra az is elfogadható. Azt kell mondanom, hogy az országos listában megegyezés igazából talán azokat a pártokat hozza nehezebb helyzetbe, amelyeknek nagyon erősek a megyei érdekcsoportjai, vagy a helyi érdekcsoportjai. Azoknál látok nagyobb esélyt arra, hogy a regionális listát könnyebben elfogadják, mint az országos listát. Azoknál a pártoknál, amelyek erősen centrálisan szervezettek, ott nem lesz nagyon nagy ellenállás az országos listával szemben. De hangsúlyozom, hogy szerintem a regionális listáknál sem probléma, éppen a 7. pont miatt.

Annyit szeretnék rögzíteni, nagyon örülök annak, hogy nyitottság mutatkozik ezen álláspont elfogadására, és javaslom, hogy a következő ülésünkön tűzzük napirendre. Addig szívesen állunk rendelkezésére mindegyik frakciónak, a frakciók szakértőinek, és szívesen meggyőzzük őket arról, hogy valóban, mivel a jelenlegi rendszer hátrányos a kisebb és a közepes pártok számára, ezt a hátrányt csökkenti az SZDSZ javaslata.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Wiener képviselő úr!

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Teljesen egyértelmű, hogy itt az álláspontok elméletileg közelednek egymáshoz. Néhány kiegészítő megjegyzést fűznék csak Hack képviselőtársam előadásához. Először is jelezném, hogy hollandiai utunk alkalmával tapasztaltuk azt, hogy egy országos lista a területi, technikai listák mellett is működik. Ilyen értelemben azok az aggályok, hogy az országos pártvezetést hozza kizárólagos vagy meghatározó pozícióba egy választójogi megoldást, elesik. Tudniillik a listákat össze lehet állítani megyei szinten, a szavazatokat országos szinten összesítik, és különféle technikák állnak rendelkezésre ahhoz, hogy az országosan megszerzett mandátumokat az egyes területi listák között elosszák. Ebben a pillanatban már azok az aggályok, amelyeket Hack Péter említett, legalábbis ebből a szempontból, elesnek.

A következő megjegyzésem az lenne, hogyha regionális listákat alkalmaznánk, akkor sem következne be az, amit Balczó képviselőtársam mondott, mert a regionális listák esetében

mindegyiknek, vagy majdnem mindegyiknek magasabb lenne a mandátumszáma, mint a jelenlegi megyei listáknak. Ha 7 régiót feltételezek és 145 helyet, abban az esetben is a legkisebb régiónál is 113-15 hely lenne, jelenleg pedig ilyen listás mandátumszám kizárólag Pest megyénél van, ahol 14, illetőleg Budapestnél, ahol 28, továbbá ezt követi Borsod 11-gyel, majd ezt követi Szabolcs 9-cel, Hajdú és Bács-Kiskun 8-cal, tehát mindenféleképpen a rendszer már ettől az egy ténytől arányosabbá válna. De az országos listás megoldás ezzel a technikai kiegészítéssel, amit a holland tapasztalatok alapján említettem, az nem okozná azokat a politikai feszültségeket egye pártokon belül, amelyekről egyébként okkal tartanak.

A másik kérdés, folytatnám azt, amit Hack Péter képviselőtársam mondott, semmiféle töredékszavazatra nincs szükség, tudniillik az egyéni körzeteket is aszerint lehetne megszerezni, amilyenek a listás szavazatarányok. Ez végtelenül egyszerű technikával történik. Abban a függelékben, amit tavaly szétosztottunk, ez le volt írva, ki volt számolva, egy modellel bemutattuk. Nagyon röviden megismételném az ott leírtakat. Arról van szó, hogy az összes szavazatszámot nem a területi listás mandátumszám + eggyel, hanem az egyéni listás + területi listás mandátumszám + eggyel osztanánk el. Így kapnánk meg az egy mandátum megszerzéséhez szükséges szavazatszámot, amely jóval kisebb lenne, mintha csak a területi helyeket vennénk figyelembe. Ennek alapján osztják ki a pártoknak a mandátumokat. Ezt követően a pártok mandátumaiból levonják az egyéni körzeti helyeiket, és ha netán ennek eredménye negatív lenne, vagyis több az egyéni körzeti hely, mint amennyi a listás arányosítás alapján megilletné, akkor ezek a helyek többletmandátumok. Amennyiben viszont az egyéni és a listás mandátumok száma azonos, akkor a keletkezett többlet-mandátumszám egy, kettő, kivételesen három vagy öt, ezt soha nem haladhatja meg. Vannak olyan esetek is, hogy egyetlen egy sincs, úgyhogy ez önmagában nem eredményez mandátumszám-növekedést. Mivel így osztjuk ki az egyéni helyeket is, ennek következtében az egyéni körzetekben nem keletkezik nagy mennyiségű elvesztett szavazat, tehát nincs mit kompenzálni, mert a kompenzáció lényege az egyéni körzetekben elvesztett töredékszavazatok kompenzálása.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Megadom a szót Balczó képviselő úrnak.

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Egy ügyrendi javaslatom van, tudniillik valóban a legfontosabb kérdés az Országgyűlés létszámának csökkentése, hiszen látható módon nagyrészt a nemzeti etnikai kisebbségek képviselője is kötődik ehhez. Egyetértek, és hogy mindnyájan belelendültünk, mert ez a legfontosabb kérdés, de javasolom, hogy mivel nincs napirendre véve, ezért magam is elállok a hozzászólástól. Tudniillik a következő nagyon lényeges kérdés, hogy a szabaddemokraták javaslatában a technika tisztázva erre a regionális listára, holott minden a technikán múlik. Mert amit Wiener képviselő úr mondott, ha a jelenlegi mandátumkiosztás történik a mandátumszám + eggyel, akkor az általa említett 13 mandátumos regionális listát is 1/14 vagyis 7,1 százalékos küszöböt jelentenének. A második variációban természetesen ennél jóval alacsonyabb lenne. Csak azt jelzem, hogy itt tulajdonképpen a leglényegesebb kérdések végül is a technikától függnének, és ezt csak akkor tudjuk tovább tárgyalni, ha ennek részleteibe belemegyünk. Mivel ez most nincs napirenden, ezért javasolom, hogy ne vitassuk tovább ezt a kérdést.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Azt hiszem, éppen hogy csak elkezdjük, pár szót mondtunk róla, és nem ártana valóban, hogy az elhangzottakat pontosítsuk, és 3 hét múlva, vagy ősszel vissza tudunk rá térni folyamatosan. Ellenben térjünk rá a második napirendi pontunkra, hogy ne maradjon el, a férfiak és nők esélyegyenlőségét legalább kezdjük el.

Itt az MSZP-nek volt egy javaslata, meg is adom a szót Wiener képviselő úrnak.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Tisztelt Bizottság! A javaslatot már korábban a pártok képviselői megkapták, volt idő a tanulmányozásra. Úgy vélem, voltak is reagálások, bár nem közvetlenül e koncepcióval összefüggésben, de felmerült pl. a Magyar Demokrata Fórum elnökének egy beszédében is a nők közéleti politikai szerepe növelésének szükségessége. Dávid Ibolya pártelnök-miniszter asszony véleményével abban tökéletesen egyetértek, hogy nagy fontosságú lenne a női politikusok számának, arányának növelése. Azokkal az érvekkel is részben egyetértek, amelyeket kifejtett ebben a beszédében, tudniillik hogy a nők nagyobb empatikus képességgel rendelkeznek, és különösen azt tartom még kiemelendőnek, hogy a nők a kudarc elviselésére talán alkalmasabbak, mint a férfiak, és ez a politikában rendkívül fontos szempont. Azt is figyelemre méltónak találom, ami ezen az előadássorozaton elhangzott, mert többen is tartottak referátumot, hogy Magyarország a nők parlamenti képviselői arányát tekintve a 68. helyet foglalja el, ami rendkívül alacsony szám. Akkor van középben, ha a világ államait nézzük, ha pedig a fejlettebb országokat nézzük, igen hátul szerepel. Amivel nem értettem egyet a pártelnök-miniszter asszony beszédéből, az az, hogy az általa is fontosnak tartott változtatás érdekében elvet bizonyos átmeneti adminisztratív szabályalkalmazást. Ő nem a Magyar Szocialista Párt előterjesztését bírálta, hanem a napjainkban elfogadott francia törvényt, amely listás választásokon – lévén, hogy ezt a megoldást nem lehet alkalmazni egyéni választókerületekben – ezt a bizonyos férfi-női jelöltarányt kötelezően előírja a listás választásokon, döntően a regionális önkormányzati választáson, mert az országos választásokon a kétfordulós abszolút többségi, egy mandátumos egyéni választókerületre alapozott szisztéma érvényesül.

Hozzá kell tennem, hogy a Magyar Szocialista Párt javaslatának megfogalmazásához a francia szocialisták javaslata alapján – akkor még csak törvényjavaslati formáról volt csak szó – jelentős ösztönzést adott. Ám már ezt megelőzően is a Magyar Szocialista Párt 1999 októberében elfogadott alapszabálya a pártra nézve ilyen jellegű kötelezettségeket előír, tehát mi már saját magunkra ezeket a szabályokat kötelezőnek érezzük, és a lista összeállításakor ezeket alkalmazni kívánjuk. Ez a párt alapszabályának 42. paragrafusában található, de a jelenlevőket nem, kívánnám ennek felolvasásával fárasztani. Azt azonban jelzem, hogy az általunk beterjesztett koncepció rendkívül mértéktartó ezzel a 20 százalékkal, lehetnének határozottabbak is, a női egyenjogúság érdekében sokkal radikálisabbak is, de ezt egy kezdeti lépésnek tekintjük.

Ezen túlmenően ez csak a pártokra és a pártokon belül is a listaállításra írta elő kötelezettséget, nem igényelne maga a koncepció a törvényeken jelentős változtatást. Igazából egyetlen egy szakasszal, de lehet, hogy még egy-két másik szakaszt is érintene ez, megoldható. A koncepció 3-as pontjában található a szövegezési kísérlet, és az 1997. évi C. törvény 53. § (3) bekezdését kellene módosítani. Ha olyan kritika merül fel, hogy azért nem jó ez az elképzelés, mert nem ad igazán többletet a nők számára, akkor ezeket a kritikákat teljes mértékben el tudjuk fogadni, pozitívan értékeljük. Ha az az ellenvélemény merül fel, hogy semmilyen adminisztratív előírást ne alkalmazzunk, akkor erre azt tudom mondani, hogy az adminisztratív előírásoknak nagyon sok negatív hatása van. Ebben az esetben nyilván egy alapvető politikai célról lehet szó, hogy legalábbis átmenetileg és kivételesen ilyen rendszabályok is talán elfogadhatóak.

Végezetül egyetlen egy kérdéskört említenék még, ha jól olvastam a Népszabadság tegnapi számában, a Szabaddemokraták Szövetsége Országos Tanácsának az volt a véleménye, hogy a Magyar Szocialista Párt kvázi rárepült témákra, és ezek közé tartozik a női egyenjogúság is. Nem tudom, hogy rárepültünk-e vagy sem, mert a női egyenjogúság kérdésének csak ezzel a mozzanatával foglalkoztam, az egész esélyegyenlőségi törvényjavaslattal nem. Nekem az a véleményem, hogy ha rárepültünk, ha nem, ennek a célnak érdekében, hogy a nők esélyegyenlőségét javítsuk ez a két párt együttesen – de lehetőleg más párt is – fejtsék ki tevékenységüket.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Megadom a szót Hack Péter képviselő úrnak, csak hadd jelezzem, hogy mivel az elmúlt hónapokban lényegében az egyik alátámasztója a francia lépés, és amennyiben információja lenne, Wiener képviselő úrnak visszaadnám a szót, hogy pontosan hogy is állnak ott. Mert őszintén szólva ott egyéni választás van, és technikailag ezt hogyan lehet ezt megoldani, ez szakmailag érdekel. Mivel Hack Péter úr jelzi, hogy átadja a szót, ezért megadom a szót Wiener képviselő úrnak.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Egyetlen egy mondat erejéig már utaltam arra, hogy az országgyűlési választásokon ezt nem tudták megoldani. A regionális önkormányzati választásokon lista van, és ezen túlmenően pedig az európai parlamenti választásokon is mind a kettő. A regionális önkormányzati választások esetében azt írják elő, hogy nem lehet egynél több a különbség a férfi és a női jelöltek között. A törvényjavaslat szövege egyébként egy nem igazán magyaros, de mégis érthető fordításban a rendelkezésemre áll, és a következő ülésre elhozom, vagy a pártok számára már korábban is el tudom juttatni.

ELNÖK: Ez nagyon fontos volt. Ez volt a gyanúm, ami most beigazolódott, tehát a francia parlamenten belül ez nem megy, az egyéni jelölnél ez technikailag nem megy, ezért nem történt meg. Tudniillik az újságban több cikk is megjelent, hogy a franciák bevezették, de szögezzük le, hogy ez nem megy, mert nincs rá technikai lehetőség, ahol nincs lista. Úgyhogy ezért ez nagyon fontos, hogy ennek tudása ne sikkadjon el, mert tényleg a miniszter asszony is úgy mondta, tudja, hogy bevezették a francia parlamentben, de ő nem támogatja. Ezért voltam kíváncsi, hogy ez hogyan történt meg. Tessék, visszaadom a szót.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Amikor ismertettem ezt a témakört, az elnök úr kérdése előtt már jeleztem, hogy ez a regionális önkormányzati választásokon tud csak érvényesülni, mert a parlamenti választások többségi. Most nem mondom el az összes kritériumát ennek a többségi rendszernek. Másrészt azonban azt is jelezni kívánom, hogy Franciaországban felmerült az, hogy választási reformot hajtsanak végre, De 1993-ban még Beregovoy kormány a bukása előtt megegyezett a jobboldali pártokkal, hogy nem hajtják végre azt a reformot, amelyet 1986 előtt, 1985-ben elvégeztek, és amelyet '86 után a Chirac kormány egyből visszacsinált. De azt nem tudom, hogy nem kívánnának-e egy 2002-es választási siker után a választási rendszerhez hozzájárulni. Ha ezt megtennék, ez viszont a parlamenti választásokon is érvényes lenne. A korlát nem abban van, hogy nem akarják a parlamenti választásokra kiterjeszteni, hanem a korlátot az jelenti, hogy Chirac pártjával is van egy megegyezésük, hogy meghatározott ideig nem fogják a választási rendszert megváltoztatni. Hogy ennek milyen összefüggései vannak egyes más pártokkal és hogy ennek mi a politikai háttere, erre most az idő hiányában nem térnék ki.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Most megadom a szót Hack Péternek, ha hozzá kíván szólni.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Ahogy az elmúlt tárgyaláson is jeleztem, az SZDSZ koncepcionálisan támogatja az esélyegyenlőség megvalósítását. Ezzel kapcsolatban az SZDSZ már hónapokkal ezelőtt egy országgyűlési határozati javaslatot is beterjesztett. Ebben a kérdésben, amit az MSZP most az egész komplex problémából kiemelve, a tárgyalási témához kapcsolódva benyújtott, mi azt írtuk az országgyűlési határozati javaslatunkba, hogy mielőtt adminisztratív lépéseket tennénk, jó lenne tisztában lenni a jelenség okaival. Hogy adekvát legyen az adminisztratív lépés, ha végül is erre van szükség. Sok konferencián, megbeszélésen került szóba a nők politikai részvételének hiánya, de igazából, legalábbis a

magam részéről nem találkoztam olyan elemzéssel, amely akár csak megközelítőleg válaszokat próbált volna adni arra a kérdésre, hogy mi ennek az indoka, mi a háttere annak, hogy kevésbé aktivizálódnak a nők. Amennyire meg tudom ítélni a nyugat-európai tapasztalatot, kivéve ezt a francia példát, és talán ha jól emlékszem Finnországban és Svédországban vannak még pozitív diszkriminációs szabályok, ahol igazán megnyugtatóan rendeződik a női képviselők aránya, ott ezek spontán folyamatok eredményeként jönnek létre.

Az MSZP által előterjesztett javaslat irányával egyetértve is szeretném jelezni azt, hogy megítélésünk szerint igazából nem jelent megoldást semmilyen problémára, hiszen bevezet egy – az én számomra nem szimpatikus – adminisztratív beavatkozást egy olyan helyzetre, aminek a tartalmát nem ismerjük. Ez persze még önmagában lehetséges, csak az eredményeképpen a legoptimistább verzióban is ugyanaz jön létre, ami most magától is működik, tehát körülbelül ugyanilyen arányban teremti meg a női képviselet arányát. Ez az okos lány módjára hoz is meg nem is, tehát nem hoz érdemi változást a helyzetben. Azt vetném fel, ha a bizottságban van konszenzus abban, és az SZDSZ ehhez a konszenzushoz a maga részéről hozzájárul, hogy a kérdésben megoldást keressen, akkor próbáljunk meg, akár az ősz folyamán visszatérni a témára oly módon, hogy addigra valamilyen elemzést megpróbálunk beszerezni a szakértőktől, amelyek a jelenség mozgatórugóit megpróbálják feltárni, és ehhez igazítani az adminisztratív szabályokat. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Rubovszky alelnök úré a szó.

DR. RUBOVSZKY GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Nem szeretném megismételni azokat az érveket, amelyeket Hack Péter elmondott, tökéletesen egyetértek ezekkel az érvekkel. Hadd mondjak még valamit. Elkezdtem számolgatni. Az egyes számú melléklet szerint a Fidesznek 12 hölgy képviselője lenne, ha ez a szabály ma élne. Ez a szabály ma nem él, nincs a pártnak semmilyen béklyó a nyakában, mégis van 10 nő képviselője. Arra szeretnék hivatkozni, amit Hack Péter mondott, hogy lényeges áttörést ez a szabály nem hoz, ugyanakkor egy ugyanolyan adminisztratív szabályt akaszt a pártok nyakába, ami szerintem a pártok demokratikus érzelmeit sérti.

Vannak itt aztán számszaki eltérések, de ez nem lényeges, mert itt összeadási hibák vannak, és ebből nehéz kitalálni, hogy melyek a valós számok. De megnéztem, az MSZP esetében, ha ezt a szabályt választja, szélsőséges esetben is csak kettővel több hölgy képviselője lenne. Inkább azt hiszem, arrafelé kell elmozdulni, amit Hack Péter mondott. És még valamit hadd mondjak! Nagyon sokat jártam vidéki párttaggyűlésen, főleg kereszténydemokrata koromban. Ha voltak is szép számmal hölgyek jelen, akkor, amikor bármilyen tisztségre vagy feladatra kértünk jelentkezőt, a legritkább esetben jelentkeztek nők. Ez is abba a kérdéskörbe tartozik, hogy fel kellene tárnunk, mi ennek az eltolódásnak az indoka.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Balczó képviselő úré a szó.

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Annyit a napirendre vétel előzményeihez hadd mondjak el, hogy ezelőtt két üléssel a MIÉP nem támogatta a napirendre vételt, nem volt meg a szükséges 5 szavazat. Az elmúlt ülésen többen jelezték, hogy e kérdésről elmondanák a véleményüket, bár nem támogatják, és az MDF távollétében támogattam két okból. Az egyik az, hogy valóban ebben a körben ki-ki elmondhassa a maga véleményét, és saját magam, hogy a MIÉP se akar valamilyen nőellenes látszatot kelteni, úgy ítélem meg, hogy a nők közéleti politikai szerepvállalása Magyarországon az általam helynek ítélt képest messze alatta van, bár nehéz lenne a konkrét számot megmondani. Ennek nyilván olyan társadalmi gyökerei vannak, amit talán szociológusnak kell elemezni, ezért nem is megyek bele, hogy saját magam hogyan látom, miben lehetne a legtöbbet tenni a

társadalomnak, a férfiaknak, a férjeknek abban a tekintetben, hogy ez a szerep másként alakuljon. De egyben biztos vagyok, azt hogy adminisztratív úton előírjuk, hogy milyen arányban, milyen listahelyeken, hol kell női jelölteket szerepeltetni, ez ellentétes azokkal az alapelvekkel, amit a MIÉP vall. Azt hogy ezt más szempontból valóban vizsgálni kellene, ebben a tekintetben vegyük figyelembe, hogy a mi bizottságunk a választójogi reform előkészítésére létrejött bizottság. Ha mi ezzel a kérdéssel foglalkozunk, akkor valóban, nekünk arra van jogosultságunk, hogy a választási törvény módosítása keretén belül meg akarjuk-e oldani vagy nem. Mivel ez nem lehet más, mint egy törvényben meghatározott hely, kvóta, arány, mint adminisztratív intézkedés, ezért ezt nem támogatjuk. Nyilván ez a vita még folytatódik, de még egyszer ügyrend miatt magamhoz kérni a szót, a következőt szeretném elmondani.

Miközben nem jutottunk dűlőre, eredményre más témákban sem, de senki nem zárkózott el attól, hogy a parlament létszáma csökkenjen. Azért van újlag napirendre véve, hiszen keressük azt a megoldást, hogy ténylegesen, számszerűen, rendszerében lesz-e olyan, ami közösen támogatható. Lényeges eltérések vannak a nemzeti etnikai kisebbségek parlamenti képviselőinek megoldásában, de senki se mondta azt, hogy ebben a tekintetben leteszünk arról, hogy valami közös megoldásnak a reménye legyen. A mostani téma tekintetében ügyrendi javaslatként kérem elnök úrtól, hogy szavaztassa meg elnök úr a következőt: Ki támogatja a választási törvény olyan módosítását, amely kötelezően meghatározza a pártok területi, illetve országos listáira a női arányát és listahelyét? Mert ha ennek az elvnek megvan a megfelelő támogatottsága, akkor van értelme akár az MSZP-nek ezt a javaslatot tovább munkálni. Amennyiben kiderül, hogy erre az általam föltesztelt kérdésre nincs meg a megfelelő szükséges támogatás, akkor úgy érzem, felesleges napirenden tartani, mert nem a technikát akarjuk módosítani, hanem ezt az adminisztratív törvényi szabályt nem támogatjuk.

ELNÖK: Igen, köszönöm. Mivel mindjárt befejezzük, a frakciónak én is elmondom a véleményemet. Gyakorlatilag teljes mértékben egyetértve mind Hack Péter SZDSZ-es képviselő úrral, mind a Fidesszel, azzal, amit Rubovszky György alelnök úr mondott, mivel magam is azt hiszem, hogy a spontán folyamatok azok, amelyek bizonyos fokig bizonyos szektorokban a nőket előtérbe vagy háttérbe hozzák. Tudjuk jól, vannak olyan szektorok, amelyek elnöiesedik spontán folyamatok miatt. A politikában úgy tűnik, hogy a közéletben való részvétel ezernyi forrása, ami arra ösztönöz embereket, hogy vegyenek részt benne, vagy nem, Magyarországon, illetve bizonyos rétegekben – és itt egy nagyon fontos dolgot hadd mondjak a spontán tendenciákról egy-egy párt választói körében. Az a párt, amelyik városi, inkább a városi értelmiségre bázírozza a pártját, itt automatikusan nagyobb a nők aránya, tudniillik egy bizonyos képzettség, a városiasodás, az urbanizáció automatikusan fokozza a nők arányát a közéletben. Ezzel szemben az a párt – mint például a Független Kisgazdapárt is – vidéki idősebb mezőgazdasági lakosságra bázírozza a pártját, ott a nők aránya más. Nem ugyanaz a helyzet, amikor a róka és a gólya meghívja ebédre egymást, nem ugyanazokat a feltételeket kell az ebédhez megteremteni, a két eltérő esetben. Ami egy városi értelmiségre alapozott pártnál nem probléma, tudja hozni, mert egészen egyszerűen nagyobb a nők aránya abban a szavazó közösségben, egy mezőgazdasági, vidéki választó közösségen nyugvó pártnál ez teljesen más. Ott kényszer lenne az, ami a másik pártnál evidens módon nem jelent kényszert. Ismerve a pártok eltérő szavazókörét, eltérő kulturális hagyományait azt hiszem, tényleg elmondhatjuk, adminisztratív kötöttség lenne, ha zsinórmérték szerint minden párt közösségtől ugyanazt követelnénk meg.

A konkrét MSZP-s javaslattal kapcsolatban azt szeretném elmondani, hogy teljes mértékben egyetérték Rubovszky alelnök úrral, magam is végigszámoltattam, azt hiszem, három hölgy képviselőnk van. Ha országosan a 2, 6, 11-et kellett volna bejuttatni, lényegében

ugyanannyi hölgy képviselőnk lenne, ha az MSZP-javaslat törvénnyé válna. Úgy lehet mondani, nem osztana, nem szorozna, tehát spontán módon a Független Kisgazdapárt a választási bázisánál fogva nem egy városi értelmiségre bázisozott párt, ennek ellenére hoznánk ezt a paramétert. De akkor miért kell kötelezni, ha spontán módon is megteesszük ezt. Ahogy láttuk az előbb a Fidesz esetében is, tehát én azt mondom, hogy nem érdemes ebbe az irányba elmenni. Egyáltalán az alapkérdést úgy gondolom, hogy ezeket a dolgokat spontán folyamatok döntenek el. Amikor a spontán folyamatoktól el lehet térni, ahol a jog eszközeivel rá lehet erősíteni, de úgy gondolom, ez egy végső eszköz lehet. Nagyon meg kell gondolni, ha ilyet teszünk. Ismerve az eltérő pártok eltérő kulturális hagyományait a szavazói bázisát tekintve, ezért úgy gondolom, a Független Kisgazdapárt nevében kijelenthetem, hogy nem támogatjuk az adminisztratív kötöttség bevezetését.

Most megadom a szót Wiener képviselő úrnak.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Azokkal a véleményekkel, amelyek azt fejtették ki, hogy nem ad igazán nagy többletet, bár azért néhány párt esetében személyi növekedést jelentene, hiszen Rubovszky képviselő úr is kimutatta, hogy a Fidesz legalább 2-vel több lenne, nálunk is 2-3-mal több lenne a hölgy. Tehát ezeket a véleményeket már jeleztem, hogy figyelembe kívánnám venni a pártom nevében, és egy határozottabb számot íránk elő. A 20 százaléknál magasabbat messzemenően támogatni tudnám. Ilyet természetesen csak akkor érdemes megcsinálni, ha az ellenérzések igazi oka az, hogy adminisztratív kötöttség nem hoz tényleges változásokat a parlament összetételében. Úgy ítélem meg, hogy amit Hack képviselőtársam mondott, az nagyon figyelemre méltó. Meg kell tudnunk válaszolni ezeket az általa felvetett kérdéseket. Nekem az a véleményem, hogy a jelenlevők is számtalan elemet fel tudnának sorolni azok közül, amelyek a nők politikai részvételét korlátozzák. Pokol elnök úr is említett ilyeneket, amikor a Független Kisgazdapárt társadalmi bázisának jellegét vázolta. A Magyarországon magyar nyelven elolvasható szociológiai, politológiai irodalom ad fogódzókat. Először Magyarországon Riesman: A magányos tömeg című könyvének a politikával foglalkozó fejezetének egy része tárgyalta azt, hogy a politika az miért a középosztálybeliek, a protestánsok, a fehérek és a férfiak mestersége, miért nem a színeseké, a nem középosztálybelieké, a nem protestánsoké és a nőké. Ezt egy összefüggő kérdéskörként tárgyalta, és az azóta megjelent, magyar nyelven elérhető – de angol, francia és német nyelven is elérhető – irodalom ezt a kérdéskört igen mélyen elemezte.

Ami a bírói pályát illeti, nem dolgoztam soha a gyakorlatban, ezért nem negatív kitételként mondom, amit mondom, tehát nem a gyakorlatból levont következtetés alapján, hanem politológiai vagy szociológiai összefüggések valamelyes ismeretében. Egy adott terület presztízsének csökkenése, netán elvesztése a pálya elnöiesedéséhez vezetett. Ez következett be a pedagógusok esetében, a bírák esetében, és jelen pillanatban ez zajlik állítólag a polgármesterek esetében is, ahol már 10 százalék fölötti a nők aránya. Minél kisebb egy település, annál nagyobb az esélye annak, hogy női polgármester jelöltek túlsúlyba kerüljenek a férfi polgármesterjelöltekkel szemben. Megítélésem szerint a spontán folyamatok abba az irányba hatnak, valóban egy-egy pályapresztízis módosulása női beáramlást tesz lehetővé. A mi javaslatunknak pontosan az a lényege, hogy olyan területet, amelynek ha nem is kiugró, de van társadalmi presztízse, mint a politikai élet, a közélet, ezen belül is különösen az országgyűlési képviselői státusz, hogy ott ilyen váltások, negatív tendenciák nélkül is bekövetkezzen a női számarány növekedése, és a nők számára garantálni tudjuk, legalábbis bizonyos fokig az esélyegyenlőséget a politikai pályára lépés terén. Ha az a vélemény alakul ki, hogy vizsgáljuk meg a kérdést alaposabban, kérdezzük meg a témakör hazai szakértőit, rendeljen meg a bizottság, ha van erre kerete, összegző tanulmányt, vagy a meglévő irodalomból egy összesítést, és azt nézze meg valamennyi érintett párt képviselője, politikai vezetője, szakértője, és annak alapján alakítson ki egy álláspontot, és összefoglaljuk vissza a

kérdésre. Ne tegyük véglegesen ad acta a témát, hanem járjuk körül, ezt támogatni tudom.

Még egy rövid megjegyzésem van az adminisztratív korlátokról. Valóban igaz, hogy ez most francia specialitás, azonban az északi államokban, ahol ma már a nők és a férfiak aránya közelítően azonos a törvényhozásban, ezen állapot kialakulásában döntő szerepet játszott, hogy az ottani baloldali szocialista, szociáldemokrata munkáspártok és más baloldali pártok ilyen kvótákat előírtak. Közismert, hogy Norvégiában, Svédországban, kisebb mértékben Finnországban és Dániában a baloldali pártoknak egy nagyon jelentős parlamenti, relatív esetenként abszolút túlsúlya volt, és ha például a svéd szociáldemokrata munkáspárt saját maga számára, vagy a norvég munkáspárt vagy a baloldali szocialista párt saját maga számára ilyen kvótákat előírt, akkor a magas mandátumarány következtében ez befolyásolta a parlament összetételét. Ezt követően a svéd mérsékelt konzervatívok, a norvég konzervatív párt, a norvég liberális párt is felismerte, hogy ez számít egy párt támogatottságánál, és saját maga is a jelölés terén változtatott a magatartásán. Úgyhogy jelenleg már a konzervatív és liberális pártokban is elég magas a női képviselők aránya. Természetesen a norvég munkáspártnál, vagy a svéd szociáldemokrata munkáspártot nem tudták eddig lekörözni, de lehet, hogy le fogják tudni körözni. A finneknél a konzervatívabb pártok is jelentős női politikusokkal rendelkeznek, de a szociáldemokraták ott is elől állnak, vagy a baloldali szövetség ott is elől áll. Ahol nem állami rendszabály volt, ott a domináns párton belüli rendszabály volt az, amely hozzájárult ezekhez a változtatásokhoz. Sajnos arra nem tudok példát mondani, hogy ilyen szabályok nélkül változások történtek volna. A briteknél, az amerikaiaknál, ahol minden ilyen rendszabálytól tartózkodnak, jelen pillanatban a nők aránya még a politikai életben rendkívül alacsony, bár a Blair-féle úgynevezett new leber ezzel is foglalkozik, és néhány meghatározó női politikus – Margaret Beckettet, Molemet és így tovább – bevitt a politikai életbe. Azt javaslom, hogy ne zárkózzunk el ettől, ne adminisztratív korlátnak tekintsük ezt, hanem segítő szabálynak. A pártokra egyébként számos adminisztratív korlát vonatkozik, amely ennél jóval kellemetlenebb, ilyen például a kampányfinanszírozásra vonatkozó szabályok összessége, amelyeknek betartása tudjuk, hogy néz ki. De nem erre kívánnék most reflektálni.

Ennek a rendszabálynak nem olyan erős a korlátozó hatása, mint amennyi előny talán várható ettől a szabálytól. Annak viszont kifejezetten örülök, hogy konzervatívabb pártok is a nők fokozott részvételét – elsősorban az MDF, de kisebb mértékben a MIÉP is – szükségesnek tartja. Szerintem a Független Kisgazdapárt is, ha változtatni kíván a bázisán, és szerintem kíván változtatni, azt próbálja szélesíteni, akkor nem kerül szembe azzal a problémával, hogy az idős falusi választópolgárok ódzkodnak a női politikusoktól. Egyébként az elnök úr által elmondottak elég világosan megmutatják az igazi szociológiai, társadalomtörténeti hátterét ennek a problémának, de azért cizelláljuk a kérdést, ha van erre igény.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Csak a Független Kisgazdapárt nevében hadd szóljak és hadd szögezzek le valamit, mert egyetlen új mozzanat fölmerült. Azt nem támogatjuk, hogy a választójogi törvénybe beépítsük ezt, ellenben azt az új mozzanatot, ami most fölmerült, hogy a párt önmaga számára írja elő, azt kíváncsian várjuk. Amennyiben az MSZP ezt bevezeti, valóban radikálisan fölemeli a százalékarányt, akkor mi kíváncsian várjuk a hatást, és nem zárjuk ki, hogy a következőkben esetleg kifejezetten váltástechnikai okokból is erre elmegyünk, de a tapasztalat nagyon fontos lenne számunkra.

Már csak a MIÉP képviselőjének adom meg a szót.

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Annyit hadd tegyek hozzá Wiener képviselő úr felszólalásához, hogy valóban, szakemberként is mindig olyan tényszerű adatsorral tud szolgálni, ami alátámasztja az érveit, viszont alkalmanként nem mond el olyan adatot, ami nem feltétlenül ezt támasztja alá. Mert Finnországban nincsen adminisztratív kötöttség, ahol



az országgyűlési képviselőknek talán még Skandináviát nézve is legmagasabb a száma, tehát mindennemű adminisztratív kötöttség nélkül. Ilyen szempontból ez nem törvény.

Annyit még hadd tegyek hozzá, hogy miért tartom fenn a javaslatomat az előbb elmondottakra. Annak vizsgálatát, hogy vajon mi az oka annak – szorítkozzunk az országgyűlési képviselőkre, vagy akár a közéletre –, hogy a női arány és szerepvállalás olyan mértékű, ami itt elhangzott, megítélésünk szerint messze alatta van annak, mint ami úgy tűnik, hogy indokolt lenne. Ha ezzel az Országgyűlés foglalkozni akar, akkor ennek adott esetben van bizottsága, hiszen egy ilyen albizottság működik, az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság keretein belül. Célszerű olyan tanulmányt készíteni, amelyet ennek fényében hasznosítani lehet. Lehetséges, hogy vitanapot lehet ebben a kérdésben szervezni, az érdeklődés középpontjába helyezni, ha ezt föl akarjuk tární. De a mi bizottságunknak az a feladata, hogy a választójogi reformra tegyen javaslatot. A választójogi reform egy törvénymódosítás, a törvénymódosításban a választási rendszer adminisztratív elemei jeleníthetők meg. Tehát a két dolog úgy érzem, annyiban eltér egymástól, hogy a mi jelenlegi bizottságunknak egy ilyen társadalmi, szociológiai mozgatórugó vizsgálata nem feladata. Ha úgy döntünk, hogy adminisztratív módon ezt az előírást nem akarjuk bevezetni, ez vonatkozik a mi feladatunkra.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Fölteszem szavazásra, mert körbejártuk már a kérdés. Ki az, aki támogatja, hogy közelről megvizsgáljuk és ne vessük el az adminisztratív úton bevezetendő női kvótákat a választójogban? Szavazunk róla, 5 párt jelen van, és ha kéri, akkor újra szavazunk róla, amikor mind a 6 párt jelen van. *(Közbeszólás: Van meghatalmazás, tehát mind a hat párt részt vesz a szavazásban.)* Akkor rendben van, köszönöm.

Még megadom a szót, utána szavazunk a kérdésről.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Balczó képviselőtársam megjegyzésére utalnék csak röviden. A finneket említettem, és az is nyilvánvaló, hogy ott ilyen kvóta nincs, de arra utaltam, hogy a finn szociáldemokrata pártban is és a baloldali szövetségben is ilyen előírások vannak. Egyébként az a helyzet, hogy a finn konzervatívabb pártok, például a svéd néppárt, amely egy nemzetiségi párt, de nem baloldali, hanem inkább konzervatív liberális értékeket vall, az is előtérbe állította a női politikusait. A legutóbb például Elisabeth Rhena, a hadügyminiszter, a honvédelmi miniszter volt a jelenlegi finn államelnök, Tarja Halonen, Finnország első női elnöke, bár mostantól kezdve korlátozott jogkörrel kormányoz, hiszen az valamikor egy félelnöki rendszer volt. Nem azért változtatták az elnök jogkörét, mert női elnök van, hanem mert egy nap lépett életbe az új államfővel. Megvert a választáson egy viszonylag fiatal férfit, ez is a konzervativizmus oldását jelenti, fiatal politikusok lépnek fel. Teljesen nyilvánvaló, hogy az adminisztratív két oldalon haladhat előre, vagy a pártok oldalán, mint Skandináviában, erre utaltam, vagy úgy, mint a franciáknál az állami rendszabályokkal. Ennek az az oka, hogy Franciaországban is nagyon alacsony ez az arány. De meg kell jegyezni, a skandináv példa, a dán, a finn, a svéd, a norvég azt mutatja, hogy a női politikusok ugyanolyan eredményesen tudnak tevékenykedni, mint a férfiak. Semmiféle hátránya ebből Skandináviának nem volt. Volt olyan norvég kormány, ahol a férfiak és a nők száma azonos volt, volt olyan, ahol megközelítően azonos volt, nem kívánok semmilyen adatot elhallgatni, de minden adatot egy felszólalás alkalmával nem lehet elmondani.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Elérkeztünk a szavazáshoz. Ki az, aki támogatja az MSZP javaslatát, kérem, emelje fel a kezét! *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy egy párt támogatta. Köszönöm szépen.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Elnök Úr! A Hack képviselő úr javaslatát is fel

kellene tenni szavazásra.

ELNÖK: Mi nem támogatjuk azt a kérdést, hogy tovább vizsgáljuk ezt a kérdést. Megegyeztünk abban, hogy megvitatjuk a kérdést, és a mai nap ennek megvolt a vitája. Mi ezt támogattuk, ezért akartam, hogy fölvegyük, mert a MIÉP is éppen a vita miatt volt benne. Úgy látom, hogy mi nem támogatjuk azt, hogy tovább vitassuk, ezért nem látom célszerűnek, hogy tovább gyűjtsünk javaslatot.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Csak egy gyors tájékozódó szavazást kellene megtenni, mert mi szeretnénk, ha tovább vizsgálnánk a kérdést. Ha csak a Kisgazdapárt nem támogatja, még mindig lehet 5 párt támogatása.

ELNÖK: Ki az, aki támogatja azt, hogy tovább vizsgáljuk a kérdést? Igen, még a szavazás előtt megadom a szót Rubovszky alelnök úrnak.

DR. RUBOVSZKY GYÖRGY (Fidesz): Elnök Úr! Tévedés ne essék, azért kértem szót, mert szeretném elmondani, hogy fontosnak tartom, amit Hack Péter javasol, de azt az eljárást követem, amit Balczó képviselő úr mondott. Vagyis van a parlamentnek erre egy illetékes bizottsága, minden párt szerepel ebben a bizottságban, ott van az emberi jogi, kisebbségi, vallásügyi bizottság erre. Tényleg ki kellene ezt vizsgáltatni, az eredményre én kíváncsi vagyok, de azt nagyon furcsának tartanám, hogy ha most leveszünk napirendről egy kérdést, és azt mondjuk, hogy ilyen fajta adminisztratív döntésben nem kívánunk részt venni, de azért utólag vizsgáljuk meg, hogy mi ennek az indítóoka. Tehát a kérdést fontosnak tartom, de úgy érzem, hogy ezt az emberi jogi bizottságnak kellene kivizsgálnia. Ezt azért szeretném elmondani, mert ezért nem fogom támogatni azt, hogy a mi bizottságunk ezt a további vizsgálatot elrendelje.

ELNÖK: Esetleg megfogalmazhatom az ügyrendi javaslatot, hiszen volt egy ügyrendi javaslat erre, hogy levélben kéri a választási rendszer reformját előkészítő bizottsága, írunk egy levelet Kósáné képviselő asszonynak, hogy a bizottságunk, mint illetékes bizottság nem támogatja, hogy a választójogba illesszük be ezeket a változtatásokat, de ennek információit, ha az ő bizottságuk megvizsgálja, úgy látjuk, hogy hasznos lenne. Egy ilyen levél lehet, és akkor nem a bizottságunk gyűjtené Hack Péter képviselő úr javaslata szerint, hanem egy levél menne át.

Visszaadom még a szót, utána szavazunk Hack Péter képviselő úr javaslatáról.

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Számomra ez elfogadható.

ELNÖK: Jó, akkor a korrigált javaslat így hangzik, hogy nem a bizottság vizsgálja meg, hanem...

DR. HACK PÉTER (SZDSZ): Elnök Úr! Számomra a szavazás rendje volt elfogadható. Azt gondolom, kívánatosabb lenne, ha a mi bizottságunk vizsgálná, mert célirányosan tudjuk, hogy mit keresünk, nem a probléma egészét kell nekünk megoldani. A magam részéről nem zárkóztam el kategorikusan minden körülmények között e jelenség adminisztratív úton való befolyásolásától, csak egyelőre a jelenségek mozgatórugóival kellene alaposabban tisztában lenni. Azt javaslom, hogy először arról szavazzunk, hogy a mi bizottságunk folytassa le, és ha ezt nem fogadja el a többség, akkor szavazunk a Rubovszky képviselő úr által elmondottakról.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Most fölteszem szavazásra. Ki támogatja Hack Péter

képviselő úr javaslatát, hogy bizottságunkon belül történjen meg az információgyűjtés? (Szavazás.) Igen (2) Ki az, aki nem támogatja? (4)

Ki az, aki azt támogatja, hogy a bizottság írjon át egy levelet az emberi jogi bizottságba, és kérjük meg őket, hogy ők, mint illetékes bizottság végezzék el ezt az információgyűjtést?

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Elnök Úr! Egy formai kérdésem lenne. Egy bizottság egy másik bizottságnak nem tudom, adhat-e feladatot.

ELNÖK: Nem feladat, hanem egy kérés lenne ez.

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Ha kérünk, az a javaslatom, hogy a bizottság elnöke tájékoztassa az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságot, illetve annak elnökét, hogy e kérdés tárgyalásakor egyetértés született abban, amit közösen megítéltünk; ennek társadalmi mozgatórugói tisztázatlanok, és úgy ítéljük meg, hogy ez a kérdés e viszony keretein belül vizsgálható. Így nem direkt a feladatot adjuk egy másik bizottságnak, hanem azt a jelzést, hogy ez az igény merült fel.

ELNÖK: Tehát amennyiben megszavazzuk, kettős lenne a levél tartalma. Egyrészt tájékoztatjuk az emberi jogi bizottság elnök asszonyát, hogy bizottságunkban nem kapta meg a támogatást, a 6 párt közül legalább 5-nek a szavazatát az, hogy a választójogi törvénybe adminisztratív úton építsük ezt be. Másrészt fölmerült az, hogy információk kellenének a parlament és a közvélemény számára, hogy melyek azok a motivációk, amelyek a nők aránya a különböző pártok jelölési rendszerében hogyan alakul. Amennyiben nekik erről információjuk van, vagy kívánják ezt kutatni, akkor örömmel látnánk ezt az információt. Tehát ez egyben tájékoztatás és egy kérés lenne, így alakulna a levél tartalma.

Tessék, megadom a szót.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Egy kiegészítő megjegyzést fűznék ehhez. Az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság nyilvánvalóan megfelelő fórum az általános kérdések megvitatására. Azonban éppen a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviseletének biztosításával kapcsolatosan is láttuk, hogy amikor elérkeznek egy döntési ponthoz, és az választási kérdést érint, akkor ide vissza kell kerülnie az ügynek. Tehát azt javaslom, ha már ezt a legmérsékeltebb változatot támogatta a bizottság, akkor ezt egy olyan kiegészítéssel fogadja el, hogy miután az emberi jogi bizottság ezt megtárgyalta, ennek végeredményéről adjon viszonttájékoztatást, és ennek alapján egyszer még e bizottság napirendjére a kérdés kerüljön vissza, mert ők választási kérdésekben nem tudnak állást foglalni.

ELNÖK: Amennyiben ez az információgyűjtés megtörténik, és fölmerül, hogy a kérdést újra kell tárgyalni, a bizottság bármelyik tagja újra a napirendre javasolhatja, és ha meglesz az 5 párt szavazata, akkor föl vesszük napirendre. De várjuk be, hogy ha azok az információk szükségessé teszik, akkor nincs kizárva, bármikor föl tudjuk venni, ha az öt szavazat megvan, mert most is ez volt. Így rendben van? Mert így nincs kizárva, hogy még egyszer napirendre kerüljön, ha a megkapott információk szükségessé teszik.

Tessék, megadom a szót!

BALCZÓ ZOLTÁN (MIÉP): Most valamit levettünk a napirendről. Azt mondhatjuk róla, hogy később jó lenne még látni, de ugyanezzel együtt nem kötelezem el magam, hogy annak ismerete nélkül, hogy ott vannak-e olyan információk, eredmények, amely alapján meggondoljuk, hogy mégis a választójogi törvényt módosítani kell. De hogy most már

szavazzunk arról, hogy e feltételezett vizsgálat tükrében már most elkötelezzük magunkat, hogy újból napirendre vesszük, ebben az elnök úrral értek teljes mértékben egyet. Ezt a két témát érintve az elnök úr ír egy levelet az említett bizottság elnök asszonyának, és utána majd bárki, amikor az eredmény birtokában lesz, javasolja, hogy újólág vegyük napirendre, és akkor döntünk majd róla.

ELNÖK: Igen, itt az eltérés csak annyi, hogy Wiener úr azt mondta, hogy most rögtön kötelezzük el magunkat, hogy napirendre vesszük, Balczó képviselő úr pedig úgy gondolja, hogy majd akkor döntsük el. Nincs kizárva, mert bármikor megvan az információ, októberben, szeptemberben föláll Wiener képviselő úr, és akkor, ha megvan az 5 szavazat, föl vesszük, de ne most kötelezzük el magunkat, az előbbi indok alapján.

Tessék!

DR. RUBOVSKY GYÖRGY (Fidesz): Csak annyi kiegészítem lenne, hogy arra kérjük meg a bizottságot, hogy ha december 31-ig kialakítja a véleményét, azt közölje velünk. Mert ez áthidaló megoldás lenne a kettő között. A bizottság minden tagja megkapja az emberi jogi bizottság anyagát, és mindenki abban a helyzetben van, hogy javasolhatja a napirendre vételt vagy sem.

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): A december 31 már szerintem késő ehhez.

ELNÖK: Igen, valóban, akkor azt jelzem a levélben, hogy amennyiben november közepéig valami használható adat van, a bizottságunk még vissza tud térni rá, ha megvan az 5 szavazat, ez lesz a levélben. Ez így lebegő állapotban van, mert amennyiben az emberi jogi bizottságban haladnak előre, nincs kizárva, hogy még egyszer napirendre kerüljön a kérdés. Elegendő így ez a nyitottság?

DR. WIENER GYÖRGY (MSZP): Igen, de november 15. legyen a határidő.

ELNÖK: Igen, november 15-e jó lesz, mert akkor még van 6 hét. A jegyzőkönyvben ez benne lesz, rekonstruáljuk és majd megírjuk a levelet még a héten, hogy a nyár elején átmenjen.

Ha nincs további kérdés, megköszönöm a részvételt és 3 hét múlva találkozunk. Köszönöm mindenki jelenlétét, az ülést bezárom.

*(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 04 perc)*

**Dr. Pokol Béla**  
**elnök**

**Tartalomjegyzék**

Elnöki megnyitó, határozatképeség megállapítása .....	4
A nemzeti kisebbségek országgyűlési képviselőinek lehetőségei .....	4
Vita.....	4
Vita.....	15
Javaslat a nők és férfiak közötti esélykülönbségek mérséklésére az országgyűlési képviselő választásokon .....	18
Dr. Wiener György kiegészítése .....	19
Határozathozatal.....	25